

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

23^e JAARGANG

WOENSDAG 10 AUGUSTUS 1938

No. 1180

COMMISSIE VAN REDACTIE:

*P. Liefstinck; N. J. Polak; J. Timbergen; F. de Vries en
H. M. H. A. van der Valk (Redacteur-Secretaris).*

M. F. J. Cool — Adjunct-secretaris.

Redactie-adres: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam-West.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.

Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8468.

Advertenties voorpagina f 0,50 per regel. Andere pagina's f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 16,—. Abonnementsprijs Economisch-Statistisch Maandbericht f 5,— per jaar. Beide organen samen f 20,— per jaar. Buitenland en Koloniën resp. f 18,—, f 6,— en f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad en het Maandbericht gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties.

INHOUD:

Blz.

Stadsvernieuwing en woningverbetering door <i>Ir. L. H. J. Angenot</i>	596
De internationale scheepvaart door <i>C. Vermey</i>	598
Zorg voor de werkloze jeugd door <i>Meyer de Vries</i> ..	600
Beleggerspsychologie en emissies door <i>Dr. W. Mautner</i>	601
AANTEKENINGEN:	
Engelsche landheeren, oude en nieuwe	603
ONTVANGEN BOEKEN	605
MAANDLIJFERS:	
Indexcijfers van Nederlandsche aandelen	605
Statistieken:	
Geldkoersen-Wisselkoersen-Bankstaten	604, 607, 610
Groothandelsprijzen	608—609

GELD-, KAPITAAL- EN WISSELMARKT.

Er is in de verslagweek op de internationale wisselmarkten nogal wat rumoerigheid en omzet geweest, hoewel het commentaar, dat op de monetaire aspecten werd geleverd allesbehalve unaniem in één richting ging, integendeel eerder van een verwarring in de veelheid van opinies sprake was, was er toch één duidelijke tendens aan te wijzen: een flauwe houding van het Pond tegenover een vaste stemming voor den Dollar. Men kocht Dollars en men kocht goud, ziedaar de twee „features” van de markt. Uit de aankopen van Dollars blijkt reeds duidelijk, dat de stemmen van hen, die algemeene devaluatie in de bij het tripartite agreement aangesloten landen voorspelde weinig gehoor vonden.

Wel daarentegen komt men meer en meer onder den indruk, dat de Engelsche autoriteiten de Pondenkoers geleidelijk zullen laten afbrokkelen. Het optreden dier autoriteiten geeft in elk geval voor deze veronderstelling aanleiding. Eenige malen kwam het voor, dat na de officieele fixing de Bank of England geen goud meer wilde afgeven, waardoor de indruk werd gewekt, dat men een verdere stijging van den goudprijs verwachtte, c.q. wilde bewerkstelligen. Dan weer werd gefinterveniseerd om een verdere stijging van den Dollarkoers te vermijden, terwijl ook de fixing zoo dicht bij de shippingparity geschiedde, dat men daarin een prikkel voor de arbitrage moest zien om Dollaraanbod te kweeken en aldus ook verdere daling van het Pond tegen te houden. Tegenstrijdige tendenzen dus, die het Equalisation Fund deze week heel wat critiek heeft doen hooren. Het is bij den huidige stand van de Engelsche betalingsbalans voor de Engelsche autoriteiten niet zoo moeilijk een langzame daling tot stand te brengen, vooral wanneer daarbij verschuiving komt van vluchtkapitalen, die Londen niet zulk een volledig veilige haven meer vinden.

De houding van den Gulden was deze week ook uitgesproken zwak. Want terwijl, zooals gezegd, het Pond internationaal aangeboden lag, was de notering hier stijgende, hetgeen dus beteekent, dat de Gulden relatief nog meer aangeboden lag dan het Pond. Vraag naar gouden munt voor binnenlandsche rekening was hiervan één der oorzaken. Anderzijds waren er verschillende vormen van kapitaalexport, die een druk op den Gulden legden. Terwijl tenslotte commercieele factoren aan het werk waren. Wanneer toevallig een aantal dergelijke tendenzen samenvallen, is het volkomen begrijpelijk, dat tijdelijk het aanbod van Guldens grooter is dan de vraag. Bij dit koersverloop speelt het Egalisatiefonds een vrijwel passieve rol, hoogstens zou men kunnen zeggen, dat het „via de vaststelling van den afgifteprijs voor gouden munt, door De Nederlandsche Bank voor haar rekening afgegeven, indirect de koerszetting beïnvloedt. Op het oogenblik kan men, gezien de situatie van onze betalingsbalans, dan ook nog geen indruk krijgen van de houding, die t.z.t. door onze autoriteiten zal worden ingenomen, wanneer werkelijk blijvend het Pond in verhouding tot den Dollar in waarde daalt. Komt er weer een tijdvak van overschot van vraag naar Guldens zal men dan „peggen” op Pond of Dollar.

Fransche Francs toonden weinig verandering als gevolg van de operaties van het Egalisatiefonds; uit de stijgende disagios voor Termijnfrancs blijkt duidelijk, hoezeer het wantrouwen in deze munt weer aan het groeien is.

In het begin van de nieuwe week waren Dollars weer zeer vast, Ponden daarentegen iets lager.

De beleggingsmarkt toonde weinig wijziging, de koersen wisten zich goed te handhaven. Meer en meer komt voor nieuwe emissies het 3½ pCt. rentetype in zwang, en de uitgiften op die basis verheugen zich in een goede belangstelling.

STADSVERNIEUWING EN WONING- VERBETERING.

Ontvolking van de binnenstad.

Het behoeft geen betoog, dat een stad evenals elk ander mensenwerk, dat niet tot museumstuk bestemd is, regelmatig een vernieuwing moet ondergaan ten einde aan de zich wijzigende menselijke behoeften te blijven voldoen.

Men geeft er zich in het algemeen niet voldoende rekenschap van, dat de vernieuwing van onze grote steden en van verschillende kleinere steden niet in een omvang geschiedt, die overeenstemt met wat onze tijd eist.

Dat de binnensteden met het oog op het verkeer belangrijke verbeteringen behoeven, valt zodanig in het oog, dat het weinig moeite zal behoeven om iemand er van te overtuigen.

Minder opvallend en daarom minder bekend is het feit, dat de binnensteden niet meer voldoen aan de woonbehoeften van grote bevolkingsgroepen, die voorheen in de binnensteden hun huisvesting vonden.

De woningstatistiek werpt daar enig licht op. Zowel in Amsterdam als in Rotterdam is het percentage leegstaande woningen in de binnensteden tweemaal zo hoog als gemiddeld in de gehele gemeente¹⁾. De oorzaak is, dat de binnensteden door gebrek aan vernieuwing in absolute zin aan geschiktheid hebben ingeboet en in relatieve zin de vergelijking met de nieuw gebouwde wijken niet kunnen doorstaan. Daarbij moet gelet worden zowel op de aard van de woningen als op de algemene accommodatie van de wijken. Hiernaast staat als tweede factor de woningzoekende massa, die in de tegenwoordige tijd de verschillende eigenschappen van een woning in de oude stadswijk anders waardeert dan vroeger en ten dele ook economisch in staat is hogere eisen te stellen.

Inzicht in deze materie kan slechts worden verkregen door een uitgebreide studie met betrekking tot de sociologie van het wonen en de omvang en de aard van den woningvoorraad van een stad. Wie zich in deze studie begeeft zal spoedig ervaren, dat stads- en woningvernieuwing op grote schaal niet alleen een vraagstuk is van het huidige ogenblik, maar dat regelmatige stads- en woningvernieuwing in de toekomst steeds een volkomen normale en onmisbare gedragslijn zal moeten zijn.

In het verleden is men zich hiervan onvoldoende bewust geweest, zodat men er enigszins vreemd tegenover staat, nu het vraagstuk vrij plotseling acuut is geworden, doordat in verband met de ruimte op de woningmarkt grote bevolkingsgroepen de oude wijken den rug toekeren. De oude wijken dreigen mede daardoor in versneld tempo in verval te geraken.

Het rapport van de Nederlandsche Maatschappij voor Nijverheid en Handel.

Dat stadsvernieuwing van groot actueel belang is, is ook ingezien door het Hoofdbestuur van de Nederlandsche Maatschappij voor Nijverheid en Handel. Aan een kleine Commissie, bestaande uit mr. J. Wilkens, mr. J. Dutilh en mr. J. Bierens de Haan heeft het opdracht gegeven de vraag te bestuderen, op welke wijze de zo uiterst gewenste verbetering van de volkshuisvesting door sanering van de binnenstad zou kunnen worden bevorderd, en of daardoor tevens de werkgelegenheid verruimd en de geïnvesteerde kapitaalwaarde ten dele behouden zou kunnen worden.

Deze opdracht was wel zeer omvangrijk, vooral indien gelet wordt op het gedeelte van de opdracht achter de komma.

In verhouding tot deze opdracht is het uitgebracht rapport uiterst beknopt en daarom in zekere zin teleur-

stellend. Wellicht had een veelzijdiger, samengestelde Commissie op enkele onderdelen dieper in de materie kunnen ingaan dan de ongetwijfeld zeer bekwame, maar met andere werkzaamheden reeds zwaar belaste leden hebben kunnen doen. Voor den „insider” levert het rapport dan ook tenslotte weinig nieuws op. Er tegenover moet worden gesteld, dat in het rapport verschillende beschouwingen en voorstellen zijn vervat van zodanige waarde, dat er ongetwijfeld aanleiding is er zich nogmaals over te beraden en het voor en het tegen ervan te overwegen.

De inleiding van het rapport kan geheel worden onderschreven:

„De verbetering van de woonegelegenheid in de binnenstad (sanering) is een dringend sociaal belang. De woonegelegenheid hier is veelal niet meer in overeenstemming met eischen, die men thans stelt en kan stellen. Bij een overweging van de mogelijkheden en moeilijkheden, die dit vraagstuk inhoudt, kan dus met recht dit sociale belang vooropgesteld worden en uitgangspunt zijn.

Er moet ten opzichte der sanering onderscheid worden gemaakt tusschen verschillende categorieën van woningen; waarbij niet alleen de toestand van de individuele woning, maar ook de gehele situatie: de wijk waarin de woning gelegen is, het stratenplan, de aard van aangrenzende woningen, het woningcomplex, enz., van invloed is.”

Vervolgens worden de onvoldoende woningen verdeeld gedacht in drie categorieën. De eerste zijn woningen aan een behoorlijk stratenplan, welke degelijk zijn gebouwd, maar geen moderne gerieven bezitten en behoefte hebben aan „opknappen”. De tweede categorie vormen de minderwaardige woningen aan stegen en sloppen. De derde categorie — de meest voorkomende — wordt gevormd door woningen, gelegen in buurten met enkele goede straten en een aantal sloppen.

Voorgesteld wordt de eerste categorie zo nodig met financiële bijstand van overheidswege in de vorm van voorschotten tegen lage rente en onder eerste hypothecair verband te verbeteren.

Voor de tweede categorie is volgens het rapport alleen afdoende verbetering te verkrijgen door ont-eigening en afbraak van het complex en door nieuwbouw. Gewezen wordt op enkele moeilijkheden daarbij: de huisvesting van de verdreven inwoners en de aanwezigheid van talrijke bedrijfjes, die de ont-eigeningskosten aanzienlijk kunnen verhogen.

Wat de derde categorie betreft, wordt voorgesteld, dat door samenwerking van gemeente en belanghebbenden (eigenaars, hypotheekhouders) een sanering tot stand komt. De gemeente zou daarbij zorgdragen voor een behoorlijk stratenplan, en tot uitvoering van dit plan de nodige terreinen onteigenen en de bebouwing opruimen. Hetzelfde zou de gemeente doen ten aanzien van de volgebouwde terreinen. Wat dan nog de taak van de belanghebbenden zou zijn in de samenwerking, vermeldt het rapport niet.

Ik acht het een verdienste van de genoemde indeling, dat de ligging van de woningen zo sterk op den voorgrond is gesteld. De uitwerking van deze gedachte doet evenwel in het licht van onze huidige begrippen omtrent volkshuisvesting te veel denken aan opvattingen, die een halve eeuw geleden nog heersten. De ligging van de woningen aan behoorlijke straten is natuurlijk een absolute eis, maar is allerminst voldoende om bevredigende ligging van een woning te verzekeren. Uitvoerig ingaan op de moderne eisen, die aan een woning worden gesteld zou in dit tijdschrift niet op zijn plaats wezen.

Ik zal daarom op slechts enkele in het rapport buiten beschouwing gelaten punten kunnen wijzen, die op de bewoonbaarheid van woningen in de oude wijken invloed hebben. Dit om duidelijk te maken, dat men ernstige fouten bij stads- en woningvernieuwing zou maken, indien daaraan niet voldoende aandacht wordt besteed.

¹⁾ Enkele cijfers zijn voor het percentage leegstaande woningen:
 Rotterdam .. 5.5 pCt. Rotterdam-Centrum .. 11 pCt.
 Amsterdam .. 3.7 „ Amsterdam oude stad¹⁾ 7.4 „

Wijk- en woningverbetering.

In de eerste plaats zij gewezen op de conditie van het binnenterrein, dat veelal door intensieve bebouwing met achtergebouwen en uitbouwen de bewoonbaarheid van woningen ernstig schaadt.

Dit laatste kan eveneens worden gezegd van de in hetzelfde bouwblok of aan dezelfde straat gelegen bedrijven, die zo veelvuldig in de oude wijken voorkomen. Zolang de bezwaren van deze bedrijven niet vallen onder de „ernstige hinder” van de Hinderwet, blijven zij ongemoeid. Bovendien kan niet-ernstige hinder van elk bedrijf afzonderlijk wel degelijk door cumulatie een vrij ernstige hinder veroorzaken. Rook, stof en vuil verspreiden bedrijven vrijwel altijd in de omliggende woningen en in de straten. Met het algemeen worden van het gebruik van lichte motoren is ook een toenemend geraas in de gemengde wijken onvermijdelijk.

Tegenwoordig worden de bedrijven meer en meer bezocht door vrachtauto's, zodat de straten van gemengde wijken hoe langer hoe gevaarlijker worden voor de in die straten verkerende jeugd. In dergelijke gemengde wijken is een speelgelegenheid voor kinderen daarom meer dan elders nodig, maar komt juist in die wijken het minst voor. Gezinnen met kinderen worden daardoor gedwongen om naar rustige woonwijken te verhuizen.

Vermeld dienen nog te worden de psychische bezwaren, die de minder dan vroeger naar binnen gekeerde stadsmens ondervindt van het leven in de steenmassa's zonder een sprankje groen, die het troosteloze beeld vormen van onze oude binnensteden.

Uit het bovenstaande volgt, dat, indien men „afgedankte” woningen, wat inrichting en accommodatie betreft, weer in verhuurbare staat wil brengen, men er zich wel over zal hebben te beraden, of het investeren van nieuwe kapitalen wel rendabel zal zijn wegens de bezwaren van de algemene ligging, die hiervan zijn aangestipt.

Naarmate de uitbreiding van de stad voortgaat volgens weloverwogen uitbreidingsplannen, waarin de woonbelangen effectief zijn beschermd, komen de woningen in de oude wijken bij de beoordeling door de huurders steeds in ongunstiger daglicht. De steeds grotere bevolkingsgroepen, die het wonen in de nieuwe wijken zijn gewend geraakt, zullen slechts met de grootste tegenzin naar de oude wijken — zolang deze niet geheel worden vernieuwd — terugkeren. Wij moeten er op rekenen, dat de verouderde gemengde wijken steeds minder gewild zullen zijn om te bewonen en dat indien het gelukt — wat wij allen hopen — door afdoende bestrijding van de werkloosheid de welstand van de grote groep werklozen te verhogen, de trek uit de oude binnensteden nog heel wat grotere afmetingen aan zal nemen dan nu.

Het vroegere voordeel van de oude wijken, de korte afstand tot het werk, heeft voor een groot deel aan betekenis verloren tengevolge van het algemeen gebruik van de fiets en van de verkorting van de werkdag. Daarbij komt, dat vele bedrijven uit de binnenstad wegtrekken naar bepaalde, voor handel en industrie bestemde terreinen aan de periferie der stad.

Ik acht het daarom gevaarlijk grote kapitalen in woningverbetering te investeren, indien dit niet gepaard gaat met grondige vernieuwing van de betreffende verouderde wijk.

Het is daarom zeer juist gezien van de Regering om slechts voor beperkte woningverbetering een bedrag à fonds perdu beschikbaar te stellen, zoals onlangs bekend is gemaakt, indien zij niet van plan is voor stadsverbetering grote bedragen op de begroting te brengen.

Het geven van voorschotten verleidt tot het verstrekken van grotere bedragen dan subsidies. De ervaring met voorschotten onder hypothecair verband vrijwaart de openbare kassen niet voor ernstige verliezen, zoals de ervaring in het verleden heeft geleerd. Aan de gemeente Rotterdam heeft het voor-

schottensysteem enkele miljoenen guldens gekost.

Met het geven van subsidies is de overheid in staat strengere eisen te stellen en ook offers te vragen aan de hypotheekhouders ten bate van insolvable huiseigenaars.

Zoals men uit het bovenstaande betoog zal hebben begrepen, is sanering en stadsvernieuwing op grote schaal dringend noodzakelijk. De oude wijken worden door steeds grotere groepen van de bevolking onbewoonbaar beschouwd. Het is de logische consequentie van het feit, dat bij het volk de betekenis van gezond wonen steeds meer doordringt.

De klacht van Dr. Ir. G. Flieringa op de Chr. Historische Conferentie te Lunteren, dat in de drie grote steden aan leegstaande woningen 100 miljoen Gulden renteloos ligt, mag niet zonder restrictie worden aanvaard, daar onder de leegstaande woningen talrijke onbewoonbare woningen zijn, die uit maatschappelijk oogpunt een negatieve waarde bezitten, wegens de ernstige schade, die de bewoning er van voor de volksgezondheid zou meebrengen¹⁾.

Indien we afzien van de factor menselijk geluk, dat met een goede gezondheid is verbonden, dan dient men zich rekenschap te geven van de enorme bedragen, welke ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid vertegenwoordigen als gevolg van slechte woningtoestanden. Slechte woningen bevorderen in hoge mate spier-, zenuw- en gewrichtsrheumatiek, tuberculose, rachitis, nierziekten en besmettelijke ziekten.²⁾

Het pleidooi van de commissie om op grote schaal te saneren kan daarom met niet genoeg kracht worden onderschreven. Ik acht het een van de dankbaarste objecten voor werkverruiming, mits op grote schaal georganiseerd. Dat de waarde van verouderde woningen nu lager is dan het in tientallen jaren geweest is, is waarschijnlijk, al zal juist de lage rentestand wellicht tot gevolg hebben, dat de kapitaalwaarde van die woningen weer is verhoogd.

Wenschelijkheid van wettelijke maatregelen.

Saneren is evenwel buitengewoon moeilijk. Dat is de reden waarom hier te lande daar nog zo weinig van terecht is gekomen. Men moet niet vergeten, dat het exploiteren van slechte woningen een zeer rendabel bedrijf is. Per vierkante meter oppervlakte opbrengend brengen slechte woningen de meeste huur op! Voor zover onbewoonbaarverklaring niet mogelijk is of de gebouwen voor bedrijven in gebruik zijn, vervalt men daardoor in hoge bedragen aan schadevergoeding bij onteigening. Behalve bedrijfsschade moeten worden vergoed de kosten van wederbelegging e.d.

Naar mijn mening zal de zo hoog noodzakelijke sanering van binnensteden pas op betekende schaal mogelijk zijn indien de betreffende wijken onder een speciaal wettelijk regime worden gesteld.

Het begrip onbewoonbaar worde in dergelijke wijken ruimer geïnterpreteerd dan nu.

De schadevergoeding bij onteigening worde niet berekend naar de opbrengst uit de bestaande voor het algemeen welzijn schadelijke toestand, maar er worde niet meer uitgekeerd dan een passende vergoeding, die berekend wordt naar wat een behoorlijke bebouwing en een behoorlijk gebruik zou opbrengen. Wat in wezen misbruik is, worde niet vergoed.

De mogelijkheid van ruilverkaveling, ook tegen de

¹⁾ Van de 9263 leegstaande woningen in Rotterdam zijn er 1256 onbewoonbaar te verklaren. Een onbewoonbaar te verklaren woning is onbewoonbaar en niet te verbeteren. In het laatste cijfer zijn dus niet begrepen de onbewoonde woningen, die onbewoonbaar zijn, maar mogelijk wel te verbeteren. Een afzonderlijke groep vormen nog de onbewoonde woningen, die ernstige gebreken bezitten bijv. doordat zij in een zeer verwaarloosde toestand verkeren of door ongedierte zijn besmet.

²⁾ Zie in verband hiermee het verslag van de voordracht van Prof. Baart de la Faïlle over „De invloed van maatschappelijke factoren op de volksgezondheid”. Tijdschrift voor Sociale Geneeskunde. Augustus 1938.

wil van de eigenaars en hypotheekhouders worde geopend.

Voorts worde in die wijken een ernstige beperking ingevoerd van het recht om eigendommen met hypotheek te belasten. Een ernstig euvel is, dat de insolvable huiseigenaars hun huurpenningen moeten afstaan aan hun schuldeisers (in casu veelal de hypotheekhouders) en dat zij daardoor niet in staat zijn voor behoorlijk onderhoud en vernieuwing zorg te dragen. Daarom worde een wettelijke regeling tot verplichte afschrijving en fondsvorming voor onderhoud van woningen in overweging genomen.

Met de bovenstaande beschouwingen, waarmee ik hoop duidelijk te hebben gemaakt dat er, behalve wat in het rapport van de Nederlandsche Maatschappij voor Nijverheid en Handel is besproken, aan het vraagstuk van de verbetering van de binnenstad nog vele aspecten zijn van vrij principiële aard, heb ik nog veel belangrijke kwesties onbesproken gelaten. Ik heb hoofdzakelijk willen betogen, dat men zich bij dit belangrijke vraagstuk moet wachten voor een betrekkelijk simplistische redenering. Reeds in theorie staat men voor moeilijke vragen; de toepassing in de praktijk is nog heel wat lastiger.

Het mag evenwel geen reden zijn om inactief te blijven, daar, zoals gezegd, het vraagstuk van de vernieuwing van de oude binnensteden urgent is. Even normaal als een regelmatige stadsuitbreiding in de tegenwoordige tijd is, behoort ook een regelmatige stadsvernieuwing te zijn. Ir. L. H. J. ANGENOT.

DE INTERNATIONALE SCHEEPVAART.

Wij hebben het opschrift boven deze bijdrage met opzet gekozen teneinde in een drietal woorden de strekking van ons opstel kort en duidelijk weer te geven. Immers lijkt het — en er schuilt in deze opvatting veel waars — indien men kennis heeft genomen van de jaarverslagen onzer reederijen en de in verscheidene dier verslagen uitgesproken verwachtingen wat de resultaten van het loopend boekjaar aangaat alsof in tegenstelling met wat men elders beluisteren kan, het Nederlandsche rederijbedrijf in een uitzonderingspositie verkeert. Een uitzonderingspositie in dezen zin, dat in het ongunstigste geval slechts sprake kan zijn van iets minder ruim vloeiende baten, die nochtans voldoende zullen zijn, om — behoudens verdere „verergering” van den toestand op de vrachtenmarkt — een dividend-uitkeering mogelijk te maken die niet zoo heel veel van de over 1937 betaalde zal verschillen. En sedert de jaarverslagen verschenen, hebben periodieke overzichten deze opvatting bij herhaling en instantelijk als juist bevestigd. Is deze meening te optimistisch en wellicht praematuur?

Wij achten het in deze tijden, die zoo weinig overzichtlich zijn, inderdaad ietwat voorbarig thans reeds — zij het ook met de reserve „behoudens verdere „verergering” van den toestand op de vrachtenmarkt” — de meening te lanceeren, dat de voor het loopende jaar te verwachten dividenden niet zoo heel veel van de over 1937 betaalden zullen verschillen. Zelfs indien de exploitatiesaldi handhaving van het dividend op zich zelf zouden veroorloven, is het zeer wel mogelijk dat de vooruitzichten voor de naaste toekomst, in 1939 tot groote terughouding nopen. Er schuilt trouwens een typische tegenstelling tusschen de „dividend-prognose” en het voorbehoud dat rept van „verergering” en waarmede derhalve wordt erkend, dat op zijn zachtst uitgedrukt de huidige situatie niet onverdeeld gunstig is.

Intusschen valt niet te ontkennen, dat het afgelopen jaar de intrinsieke positie van ons nationaal rederijbedrijf belangrijk heeft versterkt. Wij leven snel en vergeten zoo licht, maar het is goed, dat wij nog eens in gedachten de reeks van kapitaal-afschrijvingen, zooals deze in de onmiddellijk achter ons liggende jaren voor het overgrote deel

onzer reederij-bedrijven onvermijdelijk bleken, de revue laten passeeren. Dat wij ons rekenschap geven van de daardoor mogelijk geworden reorganisatie en letten op de in verhouding tot weleer sterk gereduceerde kapitalisatie en boekwaarde der vloot. Dat wij bedenken, welk een aanzienlijk deel der exploitatiewinst over 1937 voor verdere afschrijving en versterking der reserves werd bestemd en tenslotte, dat door een aantal onzer reederijen termijn-contracten op gunstige voorwaarden werden afgesloten.

Immers wordt het zóó gezien duidelijk, dat de neergang in de conjunctuur en de scherpe daling der vrachten onze reederijen veel minder deren dan elders het geval is. In een verdere beoordeeling van de merites willen wij, als vallend buiten het bestek dezer beschouwing niet treden. Wij releveerden het bovenstaande uitsluitend om aan te toonen, dat het aspect der wereldscheepvaart niet noodzakelijkerwijze gelijk behoort te zijn aan het huidig beeld van ons nationaal rederijbedrijf.

Het aspect der wereldscheepvaart! Dit is inderdaad veel minder bemoedigend al is het even overdreven als onjuist te stellen, zooals dit wel geschiedt, dat het thans al niet veel beter is dan vóór de kortstondige opleving. Enkele aan „The Economist” ontleende vergelijkende cijfers spreken een duidelijke taal:

Vergelijkingsbasis 1898—1913 = 100.

	1936	1937	1938
Januari	93.5	135.6	125.8
Februari	90.6	134.3	118.9
Maart	89.8	137.8	115.5
April	89.9	150.3	113.7
Mei	88.8	154.9	113.9
Juni	90.6	157	111.9

Men ziet, vergeleken met een jaar geleden is het gemiddeld indexcijfer belangrijk gedaald, maar het is nog steeds ruim twintig punten hooger dan voor de overeenkomstige maand in 1936. Weliswaar moet in aanmerking worden genomen, dat verschillende posten, die op de exploitatierekening drukken, sedert niet onbelangrijk zijn gestegen en dat het minimumvrachterschema ertoe bijdraagt — men denke bijvoorbeeld aan de Laplatamarkt, waar de minimumvracht op 25/- is „gestabiliseerd”, terwijl de bedrijvigheid op deze markt maandenlang praktisch nihil was — het beeld te flatteeren indien men zijn conclusies althans baseert op een vergelijking der indexcijfers zonder meer.

In dit verband dient de aandacht nog eens in het bijzonder te worden gevestigd op die normaliter voornaamste aller afluadcentra, t.w. de Laplatamarkt. Blijkens de door de afdeling statistiek van het Argentijnsche Departement van Financiën gepubliceerde cijfers over de eerste vijf maanden van dit jaar, bedroeg de totale waarde van den Argentijnschen uitvoer gedurende dit tijdvak \$ 606.705.000 tegen \$ 1.255.373.000 in 1937. Een achteruitgang derhalve van niet minder dan 51.7 pCt. voor de eerste vijf maanden! De kwantitatieve teruggang was procentueel nog geprononceerder t.w. rond 3.473.000 tons tegen 9.944.000 tons in de overeenkomstige periode van 1937, een vermindering van 65.1 pCt. De oorzaak van dit alles mag bekend worden geacht, t.w. de volkomen ontwrichting van den graan-uitvoer. Om nog enkele cijfers te citeeren, die in hun sobere welsprekendheid een duidelijk beeld der ontreddering toonen, laten wij een overzicht volgen van de mindere hoeveelheid en mindere exportwaarde der in het tijdvak Januari/Mei 1938 alweder vergeleken met het overeenkomstig tijdvak in 1937 uitgevoerde granen:

	Vermindering in tonnen	Vermindering waarde
Tarwe ...	2.166.625	\$ 263.437.505
maïs	3.701.195	„ 227.075.677
lijnzaad ..	418.595	„ 59.168.259
gerst	33.477	„ 1.648.413
rogge	32.458	„ 9.988.143

Volledigheidshalve zij vermeld, dat de uitvoer van

haver een vermeerdering van rond 19.000 ton (\$1.396.532 in waarde uitgedrukt) te zien heeft gegeven. Ook de uitvoer van andere stapelproducten als wol, huiden e.d. liep terug en zoo kan het nauwelijks verwondering wekken, dat de Argentijnsche uitvoer godurende de achterliggende vijf maanden geringer is geweest dan in één der voorafgaande tien jaren, terwijl, wat de waarde aangaat, moet worden teruggegaan tot 1933 om een „equivalent” te vinden. Vanzelfsprekend kan een gunstig oogstjaar de verhoudingen wat Argentinië aangaat, volkomen wijzigen. De huidige onbevredigende toestand is dan ook geen factor van blijvende betekenis, al accentueert hij de bestaande moeilijkheden.

Het is intusschen duidelijk, dat bij een zoo sterk verminderde bedrijvigheid op de „sleutel”-markt bij uitnemendheid de terugslag ook elders wordt gevoeld en tot uitdrukking komt in groter aanbod van tonnage en daaruit voortvloeiende lagere vrachten. Dank zij de minimumvrachtenovereenkomst wordt een ingrijpende daling weliswaar op de routes, waar deze van kracht is voorkomen, maar de dispariteit tusschen het vrachtenpeil op de gecontroleerde en niet-gecontroleerde markten toont, dat zonder deze kunstmatige rem het beeld meer in overeenstemming zou zijn met de werkelijkheid. Hoe is dan eigenlijk de werkelijkheid? Dat „minimum-vrachten” de vraag niet stimuleeren, zomin als zij het vervoersvolume vergrooten, behoeft geen nader betoog. Zij zijn vóór alles verdedigingswapen. Zoolang de behoefte aan minimum vrachten zich doet gevoelen, is het duidelijk, dat vraag en aanbod niet in evenwicht zijn. Breidt de vraag zich uit, dan stijgen automatisch de vrachten en deze stijging is sterker naarmate het goederenverkeer toeneemt. De simpele waarheid van dezen regel is het vorige jaar duidelijk aangetoond. Dat het op dit oogenblik met de exploitatiemogelijkheden nog niet zoo gunstig gesteld is, blijkt uit de stijgende tonnenmaat der opgelegde tonnage. Schattingsgewijze zijn de cijfers:

	1938	1937
Januari	1.755.000	3.704.000
April	2.216.000	2.965.000
Juli	2.547.000	2.171.000

Met name in Engeland is de stemming weinig opgewekt. Men wijst er terecht op, dat met de te verwachten geringe afscheep — gering in verhouding tot den normalen uitvoer — van Zuid-Amerika en de gunstige oogsten in Roemenië — Rusland exporteert reeds eenigen tijd op vrij groote schaal — het graanvervoer zijn voornaamsten stimulans zal ontvangen van de meer nabij gelegen productielanden. De reizen duren korter en de tonnage is sneller beschikbaar dan bij aanvoer van de meer verwijderde centra. Ook Noord-Amerika zal ditmaal een belangrijker rol spelen dan in vorige jaren het geval was, maar mutatis mutandis geldt dezelfde overweging ook wat de transatlantische verschepingen aangaat. Dan is er als niet te verwaarloozen factor de verminderde kolenexport. Uitgaande vrachten bewegen zich reeds maandenlang op een weinig bevredigend peil. De houtvaart „doet” het niet. Weliswaar gelden ook hier minimum-vrachten, maar zij stimuleeren de vraag al evenmin als elders. Fairplay, het bekende Engelsche scheepvaart weekblad formuleert na een vrij sombere uiteenzetting, van „de positie der Engelsche scheepvaart” zijn bezwaren in één enkelen volzin: „Today shipowners are not making money and put in a nutshell the position is that some new vessels have had to be laid up after their trial trip.”

In hoever „prestige”-kwesties bij den pessimistischen kijk op de scheepvaartsituatie in Engeland een rol spelen, valt niet zoo gemakkelijk te bepalen. Indien men bedenkt dat Engeland plus Ierland en de dominions in 1914 beschikte over een tonnenmaat van 20.523.706 bruto reg. tons, zijnde ruim 45 pCt. van het wereldtotaal van 45.403.877 bruto reg. tons, ter-

wijl de verhouding eind Juni jl. gewijzigd was in 20.719.000 bruto reg. tons zijnde slechts ca. 31 pCt. van het wereldtotaal van 66.870.151 bruto reg. tons, dan is het begrijpelijk, dat men de ontwikkeling met bezorgdheid gadeslaat. Dit klemt te meer, omdat in tal van landen waar de vervoerscapaciteit een groote stijging onderging, de nationale scheepvaart door bouw- en exploitatiesubsidies steeds meer wordt een „staatsbedrijf”, waartegen particuliere concurrentie vaak machteloos staat.

Intusschen is de wereldtonnenmaat uitgedrukt in bruto register tons in het tijdvak Juni 1937—Juni 1938 toegenomen met rond 1.5 miljoen. Hierin is begrepen de in aanbouw zijnde tank-tonnage. Deze meerdere ruimte zal t.z.t. mededingen naar het al dan beschikbaar vervoer. Zal er voldoende empool zijn? Het antwoord op deze vraag kan op dit oogenblik door niemand worden gegeven. Indien men wist hoe de conjunctuur zich verder ontwikkelt, zou het probleem zijn opgelost. 1937 heeft duidelijk getoond, hoe snel het kan verkeeren zoo ten goede als ten kwade. Slechts de tijd zal leeren of de hoopvoller verwachtingen, die op dit oogenblik ten aanzien der conjunctuurontwikkeling in de naaste toekomst gekeesterd worden, inderdaad gewettigd zijn.

Er is echter met betrekking tot de internationale scheepvaart nog één aspect, waarop gewezen dient te worden. Men weet, dat er pogingen in het werk worden gesteld om te komen tot een vrijwillige oplegging op het voetspoor van den tankerpool. Zullen deze pogingen slagen, dan zijn een groote mate van gemeenschapszin en de bereidheid tot het brengen van „offers” noodzakelijk. Concrete resultaten hebben de tot dusver gevoerde besprekingen niet opgeleverd. Dit behoeft op zichzelf geen aanleiding tot ontmoediging te zijn. De materie is even gecompliceerd als moeizaam.

Intusschen — en dit kan één der vele klippen zijn waarop het schema zoo gemakkelijk schipbreuk kan lijden — blijkt er nog allerminst eenstemmigheid te heerschen in de kringen der Engelsche belanghebbenden, wat de wenschelijkheid en uitvoerbaarheid van het project aangaat. Sommigen gevoelen meer voor een nieuw regeeringssubsidie voor de scheepvaart zelve en voor den aanbouw van nieuwe tonnage. Anderen zijn hiertegen fel gekant. Zij betwijfelen of het in de toekomst mogelijk zal zijn den ongelijke strijd tegen de gesubsidieerde scheepvaart elders met blijvend succes te voeren en vragen zich af, of de oplossing niet moet worden gezocht in een wederinvoering van het beginsel, dat aan de oude navigatiewet ten grondslag lag. Het do ut des „aangepast” aan de eischen van dezen tijd en gepropageerd onder het motto: Engelsche schepen voor Engelsche goederen”. Een derde categorie houdt het bij de aloude therapie: help uzelf en houdt de regeering er buiten. Geen staatsbemoeienis, die het vrije initiatief knot. Welke strooming zal het winnen? Intusschen is het duidelijk, dat zoolang er geen eenstemmigheid tusschen de Engelsche belanghebbenden bestaat, een internationaal accoord nog wel wat tijd zal vorderen als het al zoover komt.

Wij hebben getracht in zoo kort mogelijk bestek enkele der voornaamste aspecten van het internationale reederij-bedrijf te belichten en hebben daarbij vanzelfsprekend het zoeklicht gericht op datgene, wat zich op dit oogenblik afspeelt. Men ziet, de problemen zijn vele en ingewikkeld. En als wij nu tot slot nog even terugkeeren naar ons uitgangspunt, dan gelooven wij zonder vrees voor tegenspraak te mogen stellen, dat hoezeer ook het Nederlandsche reederij-bedrijf op dit oogenblik sterk is en krachtig gefundeerd dank zij reorganisaties en conservatief beleid na een jaar van ongekenden opbloei, de verdere ontwikkeling ten nauwste verband houdt met en volkomen afhankelijk is van een duurzaam herstel der conjunctuur.

C. VERMEY.

ZORG VOOR DE WERKLOOZE JEUGD.

In mijn artikel „De werklooze jeugd”, opgenomen in E.-S.B. van 3 Aug. jl. zijn de feitelijke gegevens over het jaar 1937 m.b.t. de jeugdwerkloosheid belicht, zoodat het dan nu mogelijk is de gedachten op bepaalde dingen te bepalen. Alvorens echter conclusies te trekken, moge ik hier de aandacht vestigen op de buitengewone belangstelling voor het vraagstuk van de jeugdige werkloozen, zooals die o.m. tot uiting is gekomen in een tweetal congressen, belegd door de Centrale voor Werkloozenzorg, gesticht op initiatief van den Raad van Nederl. Kerken voor Practisch Christendom, en door de Nat. R.K. Commissie voor Jeugdwerkloozenzorg. In beide congressen is groote aandacht besteed aan de vraag of, nu de werklooze jeugd niet vrijwillig in voldoende aantal tot het culturele werk komt, niet verder moet worden gegaan. Straks kom ik hierop nog terug. Wat vooral in beide congressen opviel was dit, dat men, volkomen juist gezien, vooropstelde, dat het allerbeste voor de jeugd is het opnemen in de bedrijven en dat hetgeen overheid en organisaties verder doen, nooit belemmerend mag werken op dat indringen in het bedrijfsleven. De maatregelen, welke de Overheid en de organisaties dus nemen, zullen derhalve steeds — zij het dan grootsch opgezet — een aanvullend karakter dienen te dragen.

* * *

Het is goed dat dit alles duidelijk is uitgesproken, omdat ook andere stemmen te beluisteren vallen. Deze zeggen — hun goede trouw stel ik voorop —, dat Neerland's jeugd slechts te redden is als allen door het kamp gaan. Men bedoelt daarmee ongeveer dit.

De geest van de jeugd is veel slechter dan vroeger, zie bijv. de cijfers der criminaliteit. Het gezin, aldus deze gedachtegang, is niet in staat voldoende aandacht aan de opvoeding te geven. Dat gezin toch is zelf dikwerf verworden. Hier moet nu als tegenwicht het kamp komen.

Met alle waardeering voor de goede bedoelingen wordt hier toch m.i. veel te veel gegeneraliseerd en oorzaak en gevolg verward.

Heeft vóór 1933/1934 ooit één Nederlander erover gedacht in woord en geschrift te pleiten voor het kamp. Waarom nu wel, terwijl toch vóór 1933 ook al groote werkloosheid onder de jeugd viel waar te nemen? Wordt men niet wat al te sterk gebiologeerd door buitenlandsche methoden?

Als het juist is, dat het gezin in zijn algemeenheid niet in staat is veel te doen tegen de verruwing die men allervégen ziet — is hier ook niet schrikkelijke overdrijving in het spel, al is er veel narigheid? — dan moet men het niet allereerst zoeken bij de kinderen, al moeten deze vanzelfsprekend ook onze volle toegewijde aandacht hebben, maar bij deze gezinnen zelf. Want een jongen, gedurende bijv. 4 maanden in een kamp, kan daar veel goeds leeren, maar daarmee is het gezin waartoe hij behoort en blijft behooren en wiens invloed hij blijft ondergaan, niet veranderd.

Het gezin dus moet onze volle aandacht hebben. Waarom is dat achterop geraakt, geestelijk en materiaal? Veelal door langdurige werkloosheid. Welnu, het antwoord ligt voor de hand.

Wie de werkloosheid hard te lijf gaat, brengt verbetering daar waar geleden wordt. En waar geestelijke en materiele nood worden uitgebannen, verdwijnt de voedingsbodem voor verwording van het gezin en dus ook van de jeugd.

Hoe gaan wij de werkloosheid het best te lijf? Door arbeid, arbeid en nog eens arbeid.

Daar waar de arbeid hoogtij viert, verdwijnt grootendeels de oorzaak om bijzondere voorzieningen te treffen ten opzichte van de jeugdwerkloosheid. Wij zagen het toch (zie wat ik mocht schrijven in den aanvang van mijn vorig artikel), dat toen de conjunctuur in 1937 verbeterde, het er naar uitzag, dat

de jeugdwerkloosheid als massaal verschijnsel zou verdwijnen.

Leert ons dit alles iets? Ja. Dat als wij iets grootsch willen doen tegen de jeugdwerkloosheid, ons eerste streven moet zijn, arbeid in breeden zin te openen, waaronder ook begrepen arbeidsspreiding. Wij zijn echter nuchter genoeg en weten ook, dat met het uitspreken van en streven naar *arbeid* en *arbeidsspreiding* deze er nog niet aanstonds of althans nog niet direct in voldoende mate zijn.

Daarom, gewapend met die kennis, zij ons tweede gebod: *organiseeren van arbeid voor de werklooze jeugd*.

Maar dan weer hierop gelet. Waaraan heeft de jonge man het meeste? Wel, aan iets, dat hem zoo veel mogelijk op een basis plaatst om een volwaardig mensch in de maatschappij te worden. Hoe wordt hij dit? Door te zijn: ordelievend, gewend in een verband te leven, open te staan voor geestelijke en religieuse waarden en vakbekwame eigenschappen te bezitten.

Waar krijgt hij deze eigenschappen het beste? In het gezin, de werkplaats, het organisatieleven.

Als wij dus arbeid geven, helpen wij het gezin, de werkplaats, de organisatie en door dit alles de maatschappij. Nu door de tijdsomstandigheden deze vier niet ten volle kunnen geven wat van nature van hen verwacht kan worden, moeten zij gesteund worden maar zóó, dat zij, als zijnde grondpilaren van ons leven, intact blijven. Daarom zijn maatregelen als wij thans kennen: Werkfonds, werkverschaffing, contingentteering, jeugdzorg via de organisaties enz., allen geboren in den nood der tijden, zoo toe te juichen, omdat zij als het ware organisch aansluiten aan wat de mensch noodig heeft om *mensch* te zijn.

Wie deze opvattingen, welke ik zeer gecompromeerd weergaf (er zijn bladzijden over vol te schrijven, wat geloof ik niet noodig is, omdat in feite het probleem eenvoudig te stellen valt), kan onderschrijven, begrijpt dat dan ook het kampwerk bij de zorg voor de werklooze jeugd niet voorop moet staan, al is het een belangrijke onmisbare schakel in het geheel.

Voorop moeten staan maatregelen om de jeugd voor opnemings in het bedrijfsleven geschikt te maken en/of te houden, want arbeid in dat bedrijfsleven heeft de jonge man noodig om volwaardig mensch te kunnen worden. Bij de zorg voor de werklooze jeugd staan voorzieningen, die dit alles in de hand werken: centrale werkplaatsen, vakcursussen en zinvolle plaatselijke werkverschaffingen, dan ook voorop in de rij.

Echter geven deze niet voldoende; niet overal kunnen zij opgezet worden of althans in voldoende omvang. Bovendien is het noodig, dat de jonge werklooze, vooral hij die voortdurend in een gezin leeft dat het moeilijk heeft, eens in een ander milieu verkeert. Daarom is het kamp onmisbaar. Maar het kamp moet in zijn sfeer een weerspiegeling zijn van het gezin. Daarom zij het kamp gebaseerd op de levensrichting van het gezin, zoodat de jongen in de meest ontvankelijke periode van zijn leven niet alleen in het kamp niet vervreemd van datgene wat het gezin hem gaf, maar er zelf versterkt wordt, zoodat hij op zijn beurt het gezin weer geven kan.

Het organisatieleven heeft de jonge man als hij thuis is, noodig voor zijn levensvorming. Hij moet diezelfde vorm ook in het kamp vinden. Daarom in de kampen geen nietszeggende neutraliteit, maar inhoudsvolle levensbeschouwing.

Verheugend is bij dit alles ook, dat zoowel de Christ. als de R.K. groep volle aandacht gaan schenken aan het vraagstuk van de verantwoordende emigratie — ook de moderne richting staat hier geheel voor open — en wel daarom, omdat het noodig is de menschen op dit punt tot wat meer leven te brengen.

Conclusies.

1. Algemeen is men het met elkaar eens, dat bij alle voorzieningen welke getroffen moeten worden, voor-

op moeten staan die maatregelen welke ertoe kunnen leiden, dat de jongeren in het bedrijfsleven worden opgenomen.

2. Algemeen is men het ook met elkaar eens, dat (daargelaten nu de geringe animo bij de jongeren) hetgeen geboden wordt om de werklooze jeugd omhoog te halen, zooals dat tot uiting komt in den vorm van centrale werkplaatsen, werkverschaffingen, vakcursussen, kampwerk, met als hulpmiddel de jeugdregistratie, in wezen goed is. Wie zijn oor te luisteren legt, hoort over dezen arbeid op zichzelf, dan ook slechts detail-critiek.

3. Behoudens een zeer kleine groep is men het algemeen hierover eens, dat, in het bijzonder wanneer het gaat over de organisatie van het kampwerk, deze niet het karakter mag dragen van staatsopvoeding. De organisatie van het kampwerk dient in handen te blijven van de voornaamste geestesrichtingen, welke ons volk kent, omdat alleen daardoor diepere vorming kan worden gegeven. De Staat moet, niet in het minst door krachtigen financieelen steun, dezen arbeid van de onderscheidene richtingen mogelijk maken.

Naast zinnvollen arbeid in en om het kamp, moet groote aandacht worden geschonken aan de geestelijke en religieuze vorming van de jongeren. Men zal op dit punt in verschillende kampen niet met vage aanwijzingen kunnen volstaan. De jonge mensch is vatbaar voor veel wat hem wordt voorgedragen in een omhulsel van mooi klinkende woorden. Hij mist dikwerf de levenservaring om door de boomen het bosch te zien. Teneinde hem niet het slachtoffer te doen worden van holle rhetorica, zal de karaktervorming in het kamp positief dienen te zijn.

4. Algemeen wordt verder ingezien, dat de noodzakelijke scheiding welke bij de organisatie van de kampen dient te bestaan, niet wenschelijk is bij de organisatie van centrale werkplaatsen, jeugd-objecten, en vakcursussen, al kan onder bepaalde omstandigheden aan een gescheiden marcheeren wel eens de voorkeur worden gegeven.

Waar de jongens, behalve dan zij die in de kampen leven, dagelijks weer in het gezin terugkeeren, kan de geestelijke- en karakter-vorming hier plaatsvinden op dezelfde wijze als dit geschiedt bij hen die wél werken in het vrije bedrijf, n.l. door het gezin zelf en door de daarvoor aangewezen geestelijke en culturele organisaties. Met het oog echter op de groote belangen die hier gediend moeten worden, rijst de vraag, of de Overheid wellicht niet de vrije jeugdvorming krachtiger zal moeten steunen dan thans het geval is.

5. Al is men het algemeen eens over de onvoldoende uitkomsten bij het huidig stelsel van vrijwilligheid, de meeningen loopen uiteen, wanneer het gaat over de vraag of er *dwang* (arbeidsdienst) dan wel meer *drang* zal moeten zijn. Ik meen, dat de verschillende denkbeelden van de werkelijk verantwoordelijke personen op dit gebied meer in theorie uiteenloopen, dan in werkelijkheid. Het is daarom niet buitengesloten, dat hier, door nader overleg in niet te grooten kring, in afzienbaren tijd gedachten kunnen groeien, waarmede de voor- en tegenstanders van *dwang* of *drang* kunnen medegaan. Bij hen allen zit toch de gedachte voor, dat er met alle verantwoorde middelen naar gestreefd behoort te worden in veel groote mate dan thans het geval is, de jeugdigen te bereiken.

6. Ten onrechte wordt bij „dwang” of „drang” soms uitsluitend aan het kampwerk gedacht. De te treffen voorzieningen moeten, aanvaardt men de gedachte in de eerste conclusie neergelegd als juist, op het hieromschreven werk voor de jeugdige werkloozen in vollen omvang betrekking hebben.

MEYER DE VRIES.

BELEGGERSPSYCHOLOGIE EN EMISSIES

(De kapitaalmarkt in Juli en begin Augustus 1938.)

Renteniers-belegging en ondernemers-investeering — aldus heeft Mr. K. P. van der Mandele, oudste Directeur der Rotterdamsche Bankvereniging, in een dezer dagen in „De Telegraaf” verschenen interview de twee soorten van kapitaalexport gekarakteriseerd, waaraan Nederland in verschillende tijden en in verschillende mate meedeed. Aankoop van aandelen in reeds bestaande ondernemingen, dus, in concreto, overname van Amerikaansche participaties in Amerikaansche ondernemingen door Nederlandsche kapitaalbezitters, beschouwt hij als te behooren tot de eerstgenoemde soort, terwijl investeering van kapitaal in nieuwe buitenlandsche ondernemingen (of in uit te breiden ondernemingen), hem als voorbeeld van de tweede soort kan dienen. De scheiding zal niet altijd even scherp zijn, maar in principe bestaat zij wél, al heeft men haar in vroegere jaren wel eens anders getrokken, n.l. de belegging in obligaties als renteniers-belegging, en die in aandelen als ondernemers-investeering gedoodverfd.

Het kan aan geen twijfel onderhevig zijn, dat de Nederlandsche kapitaalexport, voor zoover deze door publieke emissies of introducties naar buiten duidelijk zichtbaar wordt, en de effectenaankopen, door bemiddeling van banken in het buitenland — lees: in New-York — gedaan, in den laatsten tijd nagenoeg geheel „beleggersbelegging” waren, al droegen de fondsen die vooral uit Amerikaansch bezit naar Nederland verhuisden, niet steeds bepaald het karakter van een belegging de père de famille, en brachten zij soms (gewilde) risico's mede, niet veel geringer dan aan ondernemers-investeering pleegt te kleven. De vroegere Nederlandsche belegging in Amerikaansche sporen is echter een heel bekend voorbeeld voor deze laatste. Op één tegenwerping zou men misschien, wat de tegenstelling renteniers-belegging en ondernemers-investeering betreft, nog kunnen ingaan: n.l. dat door de Nederlandsche aankopen van Amerikaansche fondsen de Amerikaansche houder van aandelen middelen verkrijgt, die het hem mogelijk maken als ondernemer op te treden, zoodat dus de uitwerking, zoo niet de bedoeling, van de Nederlandsche aankopen in beide gevallen niet zoo heel veel zou verschillen. Maar men merkt meteen het gewrongene van zoo'n constructie.

De bovengenoemde kapitaalexport, die meestal den vorm aanneemt van overneming van aandelen (en een enkelen keer ook van obligaties) door banken of bankiers, die deze fondsen dan aan de beurs wenschen te introduceeren en/of bij het publiek te slijten, leidt tot een misschien nooit met afdoende zekerheid te beantwoorden vraag: *waarvan hangt het succes van een introductie (emissie) af?* Van de de kwaliteit van het aangeboden materiaal? Zeker óók, maar geenszins uitsluitend. Van de critiek in de financieele pers en in de dagbladen, voor zoover deze laatste commentaren op de introducties en emissies leveren? Ook hiervan kan de invloed niet ontkend worden. Van het oordeel van den afzonderlijken belegger en van zijn financieelen adviseur, die dikwijls zijn commissionair in effecten of zijn bankrelatie zal zijn? Ook dit spreekt zeer zeker mede. De algemeene beurs- en politieke situatie? Ook dat. Maar met dit al blijkt het toch een feit, dat het oordeel der deskundigen dikwijls geheel anders luidt dan dat van het publiek, dat introducties of emissies, waarop heel wat verwachtingen waren gevestigd, als een steen zakten, en andere, waarover bij uitstek deskundigen, die de prospectussen nauwkeurig hadden geanalyseerd, de schouders ophaalden, een geweldig succes beleefden. Misschien komt men het dichtst bij de waarheid, indien men veronderstelt, dat, zooals elke massa, ook de ongeorganiseerde massa, die het effecten koopende en gelden beleggende publiek is, haar eigen psyche en psychologie heeft, en volgens eigen wetten, die

nog zouden moeten worden vastgesteld, handelt, en waarvan misschien de meest opvallende trek de zeldzame mengeling van vertrouwen en wantrouwen, vertrouwen ook in anderman's kennis en kunnen, een zonderlinge metus reverentialis, en tevens de meest eigengereide oordeelvellingen zijn. Het befaamde „Dit aandeel moet je hebben” of „Dat moet je kopen”, uit bepaalden mond tegen bepaalde personen, die anders heusch geen domooren zijn, gesproken, werkt soms wonderen en beteekent dan meer dan exposés en analyses. Er zijn mensen, iedere bankier, iedere bank kent ze, die in eigen zaken uitstekend weten, wat hun voordeel is, maar die pas nadat zij opdracht hebben gegeven, een fonds te kopen of op een leening in te schrijven, bij hun bank inlichtingen komen vragen over wat zij nu eigenlijk wel gekocht hebben.

Maar, dit kan er gelukkig worden toegevoegd, in den loop der jaren begint dit toch wat te veranderen; de groote ruimte, die de dagbladen aan financieele en economische vraagstukken wijden, de commentaren, die op emissies en introducties en andere faits et gestes in de financieele wereld door de financieele pers worden gegeven, werken misschien tergend langzaam, maar toch zeker op de houding van den belegger (en van den speculant) in. Langzaam breekt zich de overtuiging baan, dat geen kapitaalbezitter, geen belegger en zeer zeker ook geen speculant, het zonder deskundige voorlichting uit handboeken en bladen, kan stellen. Het woord: „I hate books”, eens door een beroemden kunsthandelaar gesproken, en — tot een menschenleeftijd geleden — bewust of onbewust geworden tot axioma van de menschen van de practijk van den effectenhandel, is heden ten dage niet meer de leuze van hen, die gelden te beheeren en te beleggen hebben.

Dit heeft ongetwijfeld tot verhoogde zorgvuldigheid bij het opstellen van prospectussen eenerzijds en van zekere kieskeurigheid van het publiek bij zijn inschrijvingen op nieuwe emissies anderzijds, geleid, en misschien ook bij zijn aankopen van effecten. Maar op een al te harde proef mag men dit publiek ook niet stellen; te verlangen, dat het naast den algemeenen trend ook met de afzonderlijke mérites van elk fonds in tijden van een haussebeweging rekening houde, zoude wel wat veel gevegd zijn, waar men niet eens met alle zekerheid op den ouden stelregel: „verlies wet vernuft”, kan afgaan.

Dat wil natuurlijk niet zeggen, dat de reputatie van een schuldenaar, de houding van het bestuur eener maatschappij, de ondervinding, die het publiek met de fondsen van een bepaalden staat of van een bepaalde onderneming heeft opgedaan, bij het succes van nieuwe emissies geen rol zouden spelen. Maar uiterst moeilijk is het te zeggen, wanneer de herinnering aan geleden leed, aan geleden verliezen, zoo sterk is afgestompt, dat zij geen rol van belang meer speelt. Men herinnere zich het succes van de Dawesleening, en het falen der Youngleening, waarvan, in minder juiste beoordeeling van de stemming van het publiek en misschien ook om prestigeredenen, twee groepen van banken tegen elkaar hadden opgeboden, om een zoo groot mogelijke tranche over te nemen.

Vandaag zou, onder den verschen indruk der verliezen, die het Nederlandsche publiek aan zijn Duitse leeningen en bezittingen heeft geleden en die vermoedelijk het befaamde milliard, dat aan Russische leeningen werd verloren, overtreffen, geen bankier met een nog zoo goed gecureerde Duitse leening aan de markt durven komen; maar wie zou met zekerheid kunnen voorspellen, hoe hetzelfde publiek bijv. op het aanbod van een zelfs bescheiden Fransche leening zou reageren?

In de laatste maanden zagen zich de Nederlandsche bankiers dikwijls voor de vraag geplaatst, welke waarden zij al dan niet aan het Nederlandsche publiek zouden kunnen aanbieden. Maar, zelfs in gevallen, die schijnbaar zoo simpel zijn als het aanbod van een *conversie- of nieuwe leening van een Nederland-*

sche gemeente, zal worden gewikt en gewogen, of men al dan niet in zee zal gaan tegen emissie-voorwaarden, welke voor het Beleggersfront aannemelijk of onaannemelijk zijn. Men weet, dat ook van de alleraatst emissies niet alle succes hadden, juist omdat het Beleggersfront zich tegen die emissies had uitgesproken. Aan het vasthouden van het Beleggersfront aan zijn eisch betreffende een $3\frac{1}{4}$ pCt. netto-rendement is het toe te schrijven, dat dit nieuwe rentetype zich langzamerhand meer ingeburgerd heeft (vroeger kwamen Groningen en Nijmegen, laatstelijk Hengelo en Hilversum met leeningen van dit type aan de markt).

Juist de jongste *emissie van Hilversum* vestigt echter op een nieuwen vorm van leeningen de aandacht: van die (conversie-) leeningen, die, met verschillende looptijd en van verschillend rentetype tegen verschillende koersen gelijktijdig ter vervanging van oudere leeningen worden uitgegeven. Voor deze leeningen, die men niet, of slechts zeer gedwongen als tranches van een nieuwe leening kan beschouwen, heeft de spraakmakende gemeente nog geen goeden naam gevonden of bedacht. Hilversum geeft nu (in plaats van de in Maart jl. aangeboden, maar tengevolge van de omstandigheden — Anschluss — ingetrokken leening) drie dergelijke leeningen tegelijkertijd uit: f 9.825.000 $3\frac{1}{4}$ pCt. 25-jarige obligaties tegen 98% pCt. (waarvan f 1 miljoen reeds op emissievoorwaarden geplaatst), f 2.686.000 $2\frac{1}{2}$ pCt. 5-jarige obligaties tegen 102 pCt. (waarvan reeds f 1.5 miljoen geplaatst) en f 3.279.000 $2\frac{1}{2}$ pCt. 10-jarige obligaties (waarvan f 1 miljoen reeds geplaatst) tegen $100\frac{1}{2}$ pCt. Ook in ander opzicht of liever in meer dan een ander opzicht, zijn deze leeningen een voorbeeld. In de eerste plaats, omdat ook hier de niet steeds te bewonderen gewoonte wordt gevolgd om het recht van voorkeur van bezitters der te converteren leeningen te beperken tot een veel lager bedrag dan de te converteren som (bij de onderhavige leening alleen tot de nieuwe, $3\frac{1}{4}$ pCt. dragende serie), terwijl op de laag rentende en korter loopende series alleen vrije inschrijvingen worden aangenomen. Daarmede wordt het succes der uitgifte weliswaar min of meer verzekerd, maar komen de bezitters der niet voor toewijzing van nieuwe stukken in aanmerking komende oude stukken, in een moeilijk parket. Op de andere tranches wenschen zij dikwijls niet in te schrijven, omdat zij daardoor tot een geheel andere categorie van obligaties zouden moeten overgaan en bovendien zijn zij ook allerminst van een toewijzing op deze inschrijvingen verzekerd.

Een ander opmerkelijk punt is de geringe rentebesparing, welke bij een zoo groote conversie-operatie wordt verkregen. Wie zich de moeite neemt, na te rekenen, hoeveel, rekening houdende met de kosten der emissie, de werkelijke besparing voor de gemeente bedraagt, zal tot de conclusie komen, dat deze besparing zoo min is, dat zij zeker niet opweegt tegen het risico, dat een ook maar lichte aantrekking van den rentestand voor den koers dezer obligaties meebrengt, terwijl de ongunstige indruk, welke de voorwaarden der conversie ongetwijfeld op tal van houders zal maken, bij een toekomstige gelegenheid zich op de al te zuinige gemeente zal kunnen wreken. Ook hier meenen wij te mogen zeggen, dat een beetje meer psychologisch inzicht van de gemeente, een beetje moed, om aan de dikwijls juist op openbare lichamen geoefende zware pressie om aan alle eischen van uiterste zuinigheid gevolg te geven, tegenstand te bieden, op den duur voor de gemeente, haar belastingbetalers en haar crediteuren voordeliger zou uitkomen dan de niet eens onmiddellijke besparing van eenige duizenden guldens per jaar.

Overigens is het streven om tijdens de periode van lage rente den oogst, dien conversies kunnen opleveren, maar zoo gauw en zoo volledig mogelijk binnen te halen, ook aan particuliere ondernemingen geenszins vreemd. Daarom zien wij, dat een maat-

schappij, de *Amsterdamsche Ballast Mij.*, de conversie van haar twee 6 pCt. leeningen, reeds nu aankondigt, alhoewel de eene daarvan eerst per 2 Januari 1940 aflosbaar is (dus over anderhalf jaar), en de aflossing der andere weliswaar per 19 October van dit jaar kan geschieden, maar slechts tegen 102½ pCt. Natuurlijk moet de debitrice, die blijkbaar al te zeer van de gedachte is doordrongen, dat het ijzer gesmeed moet worden, terwijl het heet is, nog gedurende anderhalf jaar 6 pCt. rente betalen of het renteververschil ad 2½ pCt. — de conversie-leening draagt 3½ pCt. rente — vergoeden. Het mocht van begin af twijfelachtig worden genoemd, of de houder der te converteren stukken dit — een ietwat merkwaardigen kijk op de psyche van den obligatiehouder verradende aanbod — grif zou aanvaarden, en het resultaat der emissie heeft den twijfelaars gelijk gegeven.

Men zou tenslotte ook bij de *buitenlandsche emissies* van deze maand zich kunnen afvragen of steeds met de nu eenmaal bestaande opvattingen van den belegger voldoende is rekening gehouden; het resultaat der conversieleening der Wagons-Lits (*f* 12.5 miljoen 4 pCt. obligaties tegen 98 pCt.) en van de uitgifte der 4½ pCt. Tannerie & Maroquinerie Belges (*f* 1.5 miljoen 4½ pCt. obligaties tegen 98¼ pCt.), wijst er op, dat de beleggers andere eischen stelden dan verwacht werd. Laatstgenoemde emissie verdient als eerste industriële Belgische leening, die hier na een pauze van eenige jaren wordt aangeboden en niet voor conversiedoeleinden dient, speciaal de aandacht.

Het waren op de *aandeelenmarkt* vooral de introducties van buitenlandse aandelen of depôtfracties van buitenlandse aandelen, die de aandacht trokken. Slechts ten deele konden zij van een vaste beursstemming profiteren. Immers Amsterdam was zelfs op z.g. vaste dagen lang niet zoo vast als New-York, alhoewel ook daar de omvang der koersstijging van de laatste weken, waarop een zekere consolidatie der verkregen winsten is gevolgd, eerder over- dan onderschat wordt. Maar de koerswinsten in Amsterdam bleven veel beperkter dan die te New-York.

Dr. W. MAUTNER.

AANTEKENINGEN.

Engelsche landheeren, oude en nieuwe.

Onlangs verscheen in de pers het bericht, dat Lord Bute „half Cardiff” met 20.000 huizen, 1000 winkels, 250 koffiehuisen, verschillende bioscopen, enz. verkocht. Deze transactie in onroerend goed baarde te Londen groot opzien, waaruit blijkt, dat het hier een ook voor Engeland niet alledaagsch geval betrof. Aan een artikel, dat de Frankfurter Zeitung aan dit geval wijdde, ontleenen wij het volgende.

Grondbezit van dergelijke afmetingen is in Engeland geen uitzondering. Een aanzienlijk gedeelte van de Engelsche eilanden bevindt zich in handen van eenige Lords, voorts van de kerk en van de Universiteiten. Het is echter bijna nooit voorgekomen, dat een van de grootgrondbezitters een uitverkoop hield, op de wijze als thans van Lord Bute wordt medegedeeld. Niettemin hoort men vaak, dat de landheeren door de belastingpolitiek, voor alles echter door de hooge successierechten, in een moeilijke positie verkeerden. Men hoort dan ook zoo nu en dan van verkochte dorpen.

Lord Bute heeft echter met den verkoop van zijn belangen in de havenstad van Zuid-Wales een record bereikt. Daarbij behoort hij tot de kleinere grootgrondbezitters: (Dat een persbureau hem den rijksten Engelschen grondbezitter noemde, berustte op een verwisseling met het feit, dat zijn inkomen uit hoofde van royalties op kolenmijnen — welke, voor zoover bekend, niet in de transactie waren begrepen — dat van elken anderen particulier overtreft). Hij zou het stellig niet met de Anglikaansche kerk kunnen opnemen (aan welke o.m. de gewone woonwijk Hamp-

stead in Londen bijna in haar geheel behoort). Evenmin kan hij zich meten met de Kroon (in Londen eigenaresse van de zakenwijk in de buurt van Regentstreet). Het staat voorts vast, dat menig Lord veel grooter bezittingen heeft, zooals bijv. de Hertog van Westminster en de Hertog van Bedford — beiden met waardevolle stadsdeelen in Londen — of de Hertog van Sutherland in Schotland.

Trekkers van grondrenten.

De beteekenis van een transactie, zooals deze zich in Cardiff heeft voorgedaan, is zonder eenige kennis van de unieke verhoudingen bij het Engelsche grondeigendom niet op haar juiste waarde te schatten. Men mag zich niet voorstellen, dat Lord Bute een ieder, die in een van zijn huizen een woning of een winkel had gehuurd, als huiseigenaar en groot-verhuurder was tegemoetgetreden. Voor de meesten zal Lord Bute niet de rol van Landlord hebben gespeeld — in zijn plaats echter voor een gedeelte een zekere heer A., voor anderen een „B Property Ltd.” enz. enz. Aan A. en aan B. en aan heel veel anderen zal Lord Bute, zooals gebruikelijk, zijn grondbezit perceelsgewijze voor 99 of 999 jaren op langen termijn in erfpacht hebben gegeven. Overigens bekommert hij zich nergens meer om, hij laat slechts controleeren, of de erfpachter regelmatig de belastingen betaalt en zich houdt aan hetgeen overeengekomen is ten aanzien van het gebruik. Bij den Engelschen handel in onroerende goederen wordt aan een in de huurovereenkomsten gemaakt beding omtrent het gebruik een buitengewoon groote beteekenis gehecht.

Op deze wijze wordt bijv. bepaald, dat een in pacht gegeven gebouw in geen enkel opzicht voor een bedrijf mag worden gebezigd, ook niet als pension. Bepaalde straten in Londen zijn volgens oude gewoonte de woonplaats van dure specialisten; wanneer aan een dokter, die daar wil huren, bij wijze van uitzondering toestemming zal worden verleend, spreekuur te houden en zijn bordje aan de huisdeur te bevestigen, dan moet hij daarvoor een grooten toeslag op de normale huur betalen. Degenen, die nabij het Richmond Park in Zuid-West Londen wonen, dat Kroonbezit is, moeten een strook grond langs de muur van het park — en wel zoo breed als een hert kan springen — onbebouwd laten, tenzij zij met den Koninklijken vermogensbeheerder een speciaal contract zouden sluiten, waardoor zij tegen een jaarlijks te betalen bedrag van die beperkende bepaling worden vrijgesteld (reeds noodig voor een hondenhok!). De landheer, die een onbebouwd stuk grond verpacht, stelt desgewenscht de voorwaarde, dat de pachter daar een bepaald soort huis bouwt, dat na 99 of 999 jaren met den grond aan den landheer komt (zgn. erfpachtsbouw).

Het verkoopen van het erfpachtsrecht.

Met inachtneming van de overeengekomen beperkingen kan de pachter met het stuk grond doen, wat op het continent elke eigenaar en in Engeland elke houder van een stuk grond, waarover hij vrijelijk testamentair mag beschikken, kan doen. De pachter mag zijn erfpachtscontract verkoopen, dus voor de rest van den pachtijd aan een anderen belanghebbende afstaan. Dit kan een goede transactie zijn, wanneer het stuk grond door de ontwikkeling van de stad of om andere redenen in waarde is gestegen. Waardevermeerderingen vallen immers aan den erfpachter ten deel, hetgeen zijn positie typeert, welke veel overeenkomst heeft met die van eigenaar; de landheer heeft hiervan tot het einde van het oude en de afsluiting van het nieuwe erfpachtscontract geen voordeel. De waardevermeerdering is overigens niet aan een speciale belasting onderhevig. De ontwikkeling kan, zooals vanzelf spreekt, ook in het nadeel van den pachter uitvallen. De binding op langen termijn met den landheer kan hem in de eerste plaats noodlottig worden, wanneer de noodzakelijkheid

zich voordoet, zonder verwijl voor liquide middelen te zorgen, wanneer dan juist geen opvolger voor de erfpachtsovereenkomst kan worden gevonden — wellicht slechts omdat het tijdstip conjunctureel ongunstig is. Hoe meer jaren er van de 99 of 999 zijn verlopen, des te minder wordt voor het treden in de rechten van den erfpachter betaald; want des te meer nadert het tijdstip, waarop voor het algeheele in orde brengen van het stuk grond moet worden gezorgd, opdat de landheer het in goeden staat terugontvange.

Heeft overigens erfpachter Nr. 1 een erfpachtscontract, dat nog 10 jaren loopt, slechts voor 10 jaren min één dag aan erfpachter Nr. 2 verkocht, dan zal het tenslotte weder 1 zijn, tot wien de landheer zich zal wenden, wanneer het stuk grond bij de teruggave niet in goeden staat verkeert. Dientengevolge zal Nr. 1 een dergelijken verkoop zich duurder laten betalen dan een verkoop voor de geheele 10 jaren.

In elk geval, waarin een erfpachtscontract slechts voor een gedeelte van den resterenden kooptijd (al is deze nog zoo groot) wordt verkocht, is de nieuwe man slechts onder-erfpachter, welke uitsluitend de vastgestelde rechten en verplichtingen heeft tegenover den oorspronkelijken erfpachter, niet eveneens tegenover den landheer. Erfpachtscontracten, waarbij de duur van het contract a priori al kort is — gebruikelijk zijn 21, 14, 7, 3 jaren of 1 jaar — hebben min of meer hetzelfde karakter als onze gebruikelijke huur (echter bijna steeds met de verplichting van reparatie van den huurder).

Een stuk grond verkopen beteekent volgens het Engelsch spraakgebruik slechts dan hetzelfde als volgens het spraakgebruik op het vasteland, wanneer het gaat om verkoop van grond, waarover men vrijelijk testamentair mag beschikken. Voor het overige wordt echter reeds als verkoop aangeduid het verder geven van het erfpachtscontract op langen termijn. Daardoor kan men soms zien, dat een voornaam woonhuis in een goed stadsdeel gelegen voor slechts £ 800 te koop is. Bij onderzoek blijkt dan echter, dat de koper behalve eenmaal den koopprijs (voor het erfpachtscontract), jaarlijks £ 300 of £ 400 voor de betaling van de grondrente aan den landheer en voor gemeentebelastingen moet opbrengen. Niettemin wordt hier van „koop” en niet van „pacht” gesproken. De gemeentebelastingen zijn zuivere belastingen voor de opbrengst van den grond, welke steeds door den „eigenaar” van de woning moeten worden betaald, niet door den verhuurder. Leegstaande huizen zijn van de gemeentebelastingen vrijgesteld — een regeling, welke verklaart, waarom Engelse huizenbezitters er vaak de voorkeur aan geven hun woningen leeg te laten staan in plaats van de huur te verlagen.

Grondrente lager dan huur.

Voor de economische positie van de verschillende, bij een erfpachts-grondstuk betrokken rechthebbenden en onderrechthebbenden (het kunnen er verschillende zijn) is kenschetsend, dat van den huurprijs, welke de feitelijke gebruiker van het gebouw — die het bewoont of er een winkel in heeft — moet betalen, het grootste gedeelte gewoonlijk in de zak van den erfpachter blijft, terwijl het kleinste gedeelte als grondrente aan den landheer wordt doorgegeven. De landheer beoogt in de eerste plaats zijn eigendomsrechten te bewaren; uit deze behoefte is de inrichting van de erfpacht ontstaan. Want het ligt niet in de lijn van den landheer van het type, dat nog heden de overhand heeft, zich met de moeilijke realisatie van het stuk grond bezig te houden. Hij laat deze taak over aan zakenlieden in onroerende goederen (heden ten dage vaak naamloze vennootschappen in groot formaat). Derhalve moet de grondrente over het algemeen vrij laag zijn (steeds, zooals gezegd, lager dan de huur).

Zakenlieden als landheeren.

Terwijl het dus voor den landlord niet past, zaken-

man te worden, komt het in den jongsten tijd steeds vaker voor, dat zakenlieden zich in de positie van den landheer inkoop — een verschijnsel, dat vaak voor de pachters niet zeer aangenaam is. Verzekeringsmaatschappijen beleggen graag in aanspraken op grondrentes. Van haar reserves wordt een stijgend percentage in dergelijke zgn. „reversions” gebonden. Bij verzekeringsmaatschappijen en andere aanzienlijke firma's is deze wijze van kapitaalbelegging, zooals vanzelf spreekt, vrij van onzuivere bedoelingen. Niettemin komt het, indien men scherp

STATISTIEKEN.

Laatstbekende noteringen te Amsterdam en Rotterdam op 1 Aug. 1938 voor telegrafische uitbetaling op:

	Gulden per	Pari	Koers	Bank-disconto
<i>Europa.</i>				
Londen *)	£	—	8.96 $\frac{1}{2}$	2
Berlijn *)	100 Mark	59.26 ^a	73.32	4
Parijs *)	100 Franc	—	5.03 $\frac{1}{2}$	2 $\frac{1}{2}$
Brussel *)	100 Belga	24.90 ^b	30.82 $\frac{1}{2}$	3
Luxemburg	100 Franc	6.22 ^b	7.70 $\frac{1}{2}$	
Zürich *)	100 „	—	41.79	1 $\frac{1}{2}$
Praag	100 Kronen	—	6.29	3
Boedapest	100 Pengö	43.51	35.75	4
Boekarest	100 Lei	1.48 ^b	1.40	3 $\frac{1}{2}$
Sofia	100 Leva	1.79 ⁷	2.25	6
Belgrado	100 Dinar	—	4.17 $\frac{1}{2}$	5
Istanbul	Turksch £	—	1.44 $\frac{1}{2}$	
Athene	100 Drachme	—	1.65	6
Milaan	100 Lira	—	9.60	4 $\frac{1}{2}$
Madrid ⁵)	100 Peseta	48.—	—	5
Lissabon	Escudo	—	0.0815	4
Kopenhagen *)	100 Kronen	—	40.02 $\frac{1}{2}$	4
Oslo *)	100 „	—	45.05	3 $\frac{1}{2}$
Stockholm *)	100 „	—	46.22 $\frac{1}{2}$	2 $\frac{1}{2}$
Reickjavick	100 IJsl. Kr.	—	40.45	
Warschau	100 Zloty	27.90 ⁹	34.40	4 $\frac{1}{2}$
Kovno (Litauen)	100 Lita	24.88	30.68 $\frac{1}{2}$	5 $\frac{1}{2}$
Riga (Letland)	100 Lat	48.—	35.90	5-5 $\frac{1}{2}$
Tallinn (Estland)	100 Estl. Kr.	—	50.—	4 $\frac{1}{2}$
Helsingfors	100 Finnmrk.	—	3.95	4
Moskou	Tjerwonets (100 Roebel)	—	36.—	
Danzig	100 Gulden	27.90 ⁹	34.40	4
<i>Amerika.</i>				
New-York *)	\$	1.46 ⁹	1.82 $\frac{5}{8}$	1
Montreal	Canad. \$	—	1.81 $\frac{3}{8}$	2 $\frac{1}{2}$
Mexico	Mex. Dollar	—	—	
Buenos Aires	Peso (papier)	—	0.47 $\frac{1}{2}$	
La Paz (Bolivia) ³)	Boliviano	—	8.96	
Rio de Janeiro	Milreis (pap.)	—	0.10 $\frac{5}{8}$	3 $\frac{1}{2}$
Valparaiso	Peso (papier)	0.15	0.07 $\frac{1}{2}$	
Bogota (Columbia) ³)	Peso	—	1.02 $\frac{1}{2}$	
Quito (Ecuador)	Sucre	—	0.14	
Lima (Peru)	Sol	—	0.43	
Montevideo (Urug.)	Peso	—	0.76 $\frac{1}{2}$	
Caracas (Venezuela)	Bolivar	—	0.56	
Paramaribo	Gulden	—	1.00 $\frac{1}{2}$	
San José (C. Rica)	Colon	—	—	
Guatemala	Quetzal	—	1.82 $\frac{1}{2}$	
Willemstad (Curaç.)	Gulden	—	1.00 $\frac{3}{4}$	
Managua (Nicar.) ³)	Cordoba	—	—	
San Salvador ³)	Colon	—	0.72	
<i>Azië.</i>				
Calcutta	Rupee	—	0.67	3
Batavia	Gulden I.G.	—	1.00 $\frac{3}{8}$	3
Kobe	Yen	—	0.52 $\frac{1}{2}$	3.46
Hongkong	Dollar	—	0.56 $\frac{1}{2}$	
Shanghai	Dollar	—	0.34	
Singapore	Straits Doll.	1.41	1.05	
Manilla	Phil. Peso	—	0.91	
Teheran ⁴) (Perzië)	Pahlavi	—	11.15	
Bangkok	Baht	—	0.82 $\frac{1}{2}$	
<i>Afrika.</i>				
Kaapstad	£	—	8.95 $\frac{1}{4}$	3 $\frac{1}{2}$
Alexandrië	Egypt. £	—	9.18 $\frac{1}{2}$	
<i>Australië.</i>				
Melbourne, Sidney en Brisbane	£	—	7.17	2 $\frac{1}{2}$
Nieuw Zeeland	£	—	7.22 $\frac{1}{2}$	

¹) Off. 0.36 vrije markt 0.09. ²) Milreis Goud. ³) Goudpeso. ⁴) Munteenheid = Rail (= een Kran.) ⁵) Not. te A'dam. Ov. not. part. opg.

oordeelt, reeds als een ontarding voor, wanneer een kapitalistisch ingestelde onderneming in de plaats treedt van den landlord — daar de landheer van den ouden stempel er niet om geeft een zoo hoog mogelijke grondrente te bedingen, omdat hij in het algemeen tegenover zijn pachters tegemoetkomend is en tegenover hen op een wijze staat, welke nog iets patriarchaals heeft.

Dit alles gaat uiteraard niet op voor een op rentabiliteit bedachten ondernemer. Men betreurde het dan ook nu te Cardiff, dat Lord Bute zijn grootte bezittingen in deze stad aan een Londensch consortium heeft verkocht. De samenstelling van de groep koopers is tot dusverre geheim gebleven — een anonymiteit, welke de tegenstanders van de transactie in hun antipathie versterkte.

Van de weliswaar kapitalistisch getinte, echter nog wel toelaatbare vererving van grondbezit, kunnen de gevallen worden onderkend, waarin het huisbezit slechts werd opgekocht om druk op de pachters te kunnen uitoefenen en deze dan tot het loslaten van hun pachtrechten te dwingen dan wel tot een te duren aankoop van het tot dusver gepachte huis. Verschillende malen waren heele arbeiderswijken het voorwerp van dergelijke praktijken. De nieuwe landheer bedient zich daarbij van een chicaneuze uitlegging van de in de pachtvereenkomsten vastgelegde verplichtingen tot instandhouding. Het Parlement heeft een wet afgehandeld, welke deze misbruiken wil beperken. In het geval Cardiff zou men kunnen meenen, dat talrijke huizen- en winkelbezitters, wanneer zij een ondererfpachtscontract bij een hoofdpachter hebben afgesloten, voorloopig in het geheel

niets zullen merken van de verandering van landheer. Wanneer men niet wil aannemen, dat de nieuwe landheer in staat is tot chicanes, zullen ook de erfpachthouders van de transactie ten minste zoo lang niets merken, als hun erfpacht loopt.

De werkloosheidsverzekering in 1937.

Rectificatie. Op blz. 588, eerste kolom 5de regel van onderen, van E.S.B. d.d. 3 Augustus 1938 staat abusievelijk „de omstandigheid van het lidmaatschap”. Dit moet echter zijn „de omstandigheid van de fluctuatie in het lidmaatschap”.

Aanvoer van Granen.

Rectificatie. In het nummer van de vorige week werd per abuis in de tabel over den aanvoer van granen in de rubriek van de periode van 17—23 Juli 1938 de aanvoer van granen van de voorafgaande week opgenomen. In verband hiermede publiceeren wij ditmaal de juiste tabel van den aanvoer van granen van 17—23 Juli 1938.

ONTVANGEN BOEKEN.

Deutschland und die nächste Weltwirtschaftskrise, eine Studie über die internationalen Zusammenhänge der Konjunkturbewegungen vom Blickpunkt der deutschen Wirtschaftsstruktur, door Dr. Karl Muhs, o.ö. Professor der Wirtschafts- und Sozialwissenschaften an der Universität Halle. (Jena 1938; Verlag von Gustav Fischer. Prijs R.M. 4.—).

MAANDCIJFERS.

Indexcijfers van Nederlandsche aandelen. ¹⁾

Indexcijfers van 12 aandeelengroepen der Amsterdamsche effectenbeurs. Basis 2 Januari 1929 = 100.

De Bank voor Handel en Scheepvaart te Rotterdam zendt ons onderstaand overzicht:

	Banken	Kunstzijde	Industrie	Electriciteit	Handels-ondern.	Mijnbouw	Olie	Rubber	Scheepvaart	Suiker	Tabak	Thee	Totale beurswaarde
Gem. '29	101.9	73.1	119.-	114.4	95.6	88.6	99.1	100.2	95.-	99.9	87.3	92.7	103.2
" '30	94.2	34.1	90.1	100.4	71.6	63.9	93.1	52.1	71.-	76.2	65.5	74.5	84.3
" '31	73.6	22.7	60.7	83.-	52.2	45.9	52.3	48.2	47.1	46.3	45.5	46.3	55.1
" '32	48.3	13.6	45.6	70.7	38.4	33.4	34.1	17.6	29.3	27.-	25.8	30.8	37.-
" '33	51.5	10.7	48.7	80.7	41.-	40.-	41.-	26.7	28.2	27.4	25.4	39.5	40.5
" '34	47.1	16.7	48.1	77.-	37.7	47.3	39.-	40.6	22.2	23.2	26.2	50.2	39.4
" '35	50.-	14.1	52.1	69.9	39.7	49.4	43.8	43.2	23.7	24.4	29.3	47.1	42.-
" '36	56.8	13.9	57.6	78.2	50.2	58.2	73.1	58.7	34.8	37.1	44.8	51.5	55.2
" '37	73.3	26.2	77.8	108.5	78.-	77.-	99.-	101.1	73.6	60.4	59.-	76.4	77.7
Jan. '37	72.2	20.5	77.5	95.-	71.4	77.2	102.2	103.9	61.5	60.9	60.2	70.5	77.2
Febr. "	77.1	26.4	79.5	105.4	78.5	80.3	107.6	110.8	64.3	62.2	64.9	80.5	81.3
Mrt. "	76.5	31.-	79.8	103.5	81.4	87.4	106.1	129.3	73.-	65.9	65.5	86.3	82.7
April "	75.-	30.1	77.8	101.4	78.4	81.7	102.4	117.5	77.6	62.4	61.8	83.8	80.-
Mei "	72.6	28.4	76.9	101.6	77.6	76.8	102.1	110.1	74.4	61.3	60.-	76.8	78.6
Juni "	72.8	27.6	77.-	106.3	79.8	78.-	103.8	104.8	78.5	63.5	59.2	74.4	79.1
Juli "	74.4	28.9	78.8	115.1	83.3	80.5	102.3	106.8	78.8	64.5	60.9	78.4	80.2
Aug. "	77.4	30.9	82.9	120.7	87.4	82.9	105.-	110.5	87.9	67.7	63.5	82.4	83.8
Sept. "	74.5	28.3	80.4	118.4	82.4	78.4	98.-	99.3	82.4	61.3	57.9	79.6	79.2
Oct. "	69.-	22.5	74.5	109.6	72.7	66.7	88.5	76.4	71.7	52.7	51.-	69.8	71.1
Nov. "	68.9	20.2	74.3	109.1	71.3	66.1	83.5	70.7	67.9	49.8	51.-	67.1	69.-
Dec. "	69.1	19.6	74.-	114.5	71.1	66.9	87.3	73.2	67.6	51.9	52.2	66.6	70.3
Jan. '38	71.1	19.2	77.1	118.7	72.5	70.1	90.8	76.-	70.7	54.5	55.1	69.8	73.-
Feb. "	71.-	18.1	78.6	119.1	71.8	71.9	88.-	72.1	68.1	52.-	56.1	68.2	72.2
Mrt. "	69.8	18.-	76.7	118.7	69.7	72.5	82.8	68.2	65.6	50.5	54.6	66.8	69.7
April "	68.1	16.5	75.4	120.6	68.2	68.9	80.7	63.9	63.6	48.8	51.7	64.4	67.7
Mei "	67.4	16.4	75.8	122.2	69.3	69.5	79.3	64.3	64.1	49.1	50.9	63.7	67.4
Juni "	64.-	16.2	75.1	124.2	68.9	71.8	79.9	64.1	62.5	51.7	49.6	64.1	66.8
Juli "	67.8	19.4	76.2	130.7	72.2	75.4	85.4	77.5	66.4	56.3	52.8	68.3	70.6

Indexcijfer der totale beurswaarde 3 Januari 1938 f 4.005.990.000 = 100.

5 Jan. 101.2	2 Feb. 101.9	2 Mrt. 103.2	6 April 92.2	4 Mei 95.1	1 Juni 91.3	6 Juli 99.6
12 " 103.-	9 " 100.5	9 " 102.6	13 " 96.5	11 " 96.-	8 " 92.9	13 " 99.9
19 " 103.-	16 " 100.2	16 " 98.6	20 " 97.-	18 " 95.8	15 " 94.2	20 " 100.1
26 " 103.4	23 " 103.3	23 " 97.1	27 " 96.7	25 " 93.2	22 " 96.4	27 " 100.-
	30 " 88.4			29 " 97.7		

¹⁾ Men zie voor de toelichting op dit overzicht het nummer van E.-S.B. van 12 Febr. 1936, blz. 120.

Nadruk verboden.

De schrijver stelt de vraag, of en in welke mate de Duitse volkshuishouding getroffen wordt ingeval van een internationale depressie. Daartoe wordt eerst een analyse gegeven van de onderlinge afhankelijkheid van de conjunctuurontwikkeling in verschillende landen. De groote mate van afhankelijkheid ligt in de gelijke economische structuur van de industrielanden en van de daarvan afhankelijke grondstoffenlanden, verder in de gelijke organisatie van de verschillende volkshuishoudingen (vrije verkeershuishoudingen), en tenslotte in de geestesgesteldheid en de economische politiek (liberalisme). Het belangrijkste is zonder twijfel de verregaande overeenstemming in het prijs-, valuta- en credietmechanisme van de betreffende landen, waardoor de conjunctuurbewegingen zich buiten de nationale grenzen voortplanten. De schrijver is van meening, dat de vrije verkeershuishoudingen disproportionaliteiten in het economisch leven niet kunnen vermijden en daarom de conjunctuurbeweging niet kunnen beheerschen.

Anders staat het geval met Duitschland. In dit land worden de belangrijkste strategische punten van de volkshuishouding gecontroleerd en daardoor is het aan het automatisme onttrokken. Alleen de buitenlandsche handel vormt in dit opzicht een zwakke plek, maar de structuur daarvan is zoo veranderd, dat deze niet meer uitsluitend conjunctureel bepaald is. Hoewel de Duitse conjunctuur een veel zelfstandiger karakter heeft gekregen, beantwoordt de schrijver de vraag, die hij in dit boek stelt, niet positief. Het geven van een prognose ligt niet op den weg van de wetenschap. Inderdaad! Maar deze uitspraak had in het begin moeten staan en niet aan het einde, omdat door de vraagstelling verwachtingen gewekt worden, die niet in vervulling gaan.

De practijk der werkloosheidsverzekering in Nederland door Dr. H. J. Morren. (Alphen aan den Rijn 1935; N. Samson N.V. Prijs f 4.—).

Deze nieuwe uitgave verschilt in zoover van den eersten druk, dat thans alle in het boek besproken circulaires als bijlagen aan het werk zijn toegevoegd. Men kan zoodoende steeds den woordelijken tekst der circulaires raadple-

gen. Zonder twijfel wordt hierdoor in een bestaande behoefte voorzien en kan de nieuwe druk als een belangrijke verbetering worden beschouwd.

Le chômage en France de 1930 à 1936 door G. Lettelier, inspectrice honoraire du travail, J. Perret, ancien chef de l'Office régional de la main-d'oeuvre de Lyon, A. Dauphin-Meunier, chargé de cours à la faculté de droit de Toulouse. (Tome premier. Enquête sur le chômage de l'Institut de Recherches économiques et sociales). (Parijs 1938; Librairie du Recueil Sirey).

Eastern Menace. The story of Japanese Imperialism. Uitgave van The Union of Democratic Control. (Londen 1936; Prijs 6 d.).

Een beschrijving van het Japansche Imperialistische streven, geschreven als waarschuwing hiertegen. Het acht samenwerking van Groot-Brittannië, de Vereenigde Staten en Rusland in het Verre Oosten noodzakelijk.

Koerstaffels door Joh. Hage. ('s-Gravenhage 1938; Martinus Nijhoff).

Uit de koerstaffels is onmiddellijk af te lezen, hoe hoog de koers der leening moet zijn, als men bij aankoop van een stuk een bepaald rendement wil maken en hoe groot dit rendement is, als de koers der leening gegeven is.

Wat thee aan de wereld te vertellen heeft. Uitgave van de International Tea Market Expansion Board.

Deze uitgave behandelt de reclamecampagnes, waarmede de Board in 12 landen de belangstelling tracht op te wekken van verbruikers en mogelijke consumenten van thee.

Die Karikatur in der Reklame, Anregungen für Zeichner, Plakatmaler, Dekorateur und Werber door Walter Sperling. (Leipzig z.j.; Verlag von Max Möhring. Prijs R.M. 1.80).

AANVOER VAN GRANEN. (In tons van 1000 kg.)

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	17-23 Juli 1938	Sedert 1 Jan. 1938	Overeenk. tijdvak 1937	17-23 Juli 1938	Sedert 1 Jan. 1938	Overeenk. tijdvak 1937	1938	1937
Tarwe	2.217	565.567	978.768	—	4.295	17.735	569.862	996.503
Rogge	3.500	88.467	149.765	—	—	2.875	88.467	152.640
Boekweit	426	9.590	9.788	—	—	—	9.590	9.788
Maïs	3.324	729.277	604.251	—	57.451	92.483	786.728	696.734
Gerst	9.932	216.714	167.717	—	8.876	6.689	225.590	174.406
Haver	3.580	113.370	80.169	—	7.812	3.180	121.182	83.349
Lijnzaad	188	92.413	117.944	2.762	132.784	140.035	225.197	257.979
Lijnkoek	800	35.599	43.481	—	125	—	35.724	43.481
Tarwemeel	1.764	34.477	20.912	62	7.648	3.179	42.125	24.091
Andere meelsoorten	492	19.302	23.792	90	3.445	2.438	22.747	26.230

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	31 Juli-6 Aug. 1938	Sedert 1 Jan. 1938	Overeenk. tijdvak 1937	31 Juli-6 Aug. 1938	Sedert 1 Jan. 1938	Overeenk. tijdvak 1937	1938	1937
Tarwe	21.523	619.772	1.033.084	—	4.295	17.735	624.067	1.050.819
Rogge	7.037	100.021	152.041	—	—	2.875	100.021	154.916
Boekweit	200	10.380	10.988	—	—	—	10.380	10.988
Maïs	2.364	756.934	648.401	1.219	58.670	94.233	815.604	742.634
Gerst	8.374	231.607	171.813	—	10.374	6.689	241.981	178.502
Haver	1.088	114.942	88.314	—	7.812	3.180	122.754	91.494
Lijnzaad	3.850	99.393	118.819	7.690	140.474	142.235	239.867	261.054
Lijnkoek	—	36.612	47.251	—	125	—	36.737	47.251
Tarwemeel	920	36.623	23.033	155	8.056	3.658	44.684	26.691
Andere meelsoorten	425	19.847	24.274	—	3.445	2.723	23.292	26.697

Noot bij groothandelsprijzen. (Zie blz. 608/609)

¹⁾ *Tarwe*: Tot Jan. 1931 Hard Winter No. 2; van Jan. 1931 tot 26 Sept. 1932 79 kg La Plata; van 26 Sept. 1932 tot 5 Febr. 1934 Manitoba No. 2; van 5 Febr. 1934 tot 6 Juli 1935 80 kg La Plata; van 6 Juli 1936 tot 30 Nov. 1936 Manitoba; van 30 Nov. 1936—2 Aug. 1937 Bahia Blanca. *Rogge*: Tot Jan. 1928 Western; vanaf Jan. 1928 tot 16 Dec. 1929 American No. 2; van 16 Dec. 1929 tot 26 Mei 1930 74/5 kg Hongaarsche; vanaf 26 Mei 1930 tot 23 Mei 1932 74 kg Zuid-Russische; van 23 Mei 1932 tot 2 Oct. 1933 No. 2 Canada; van 2 Oct. 1933—25 Oct. 1937 La Plata. *Gerst*: Tot Jan. 1928 Malting; van Jan. 1928 tot 9 Febr. 1931 American No. 2; van 9 Febr. 1931 tot 23 Mei 1932 64/5 kg Zuid-Russische; van 23 Mei—19 Sept. 1932 No. 3; van 19 Sept. 1932 tot 24 Juli 1933 62/63 kg Zuid-Russische; van 24 Juli 1933—7 Oct. 1935 64/65 kg La Plata; van 7 Oct. 1935—18 Mei 1936 62/63 kg Zuid-Russische; van 18 Mei 1936—23 Aug. 1937 64/65 kg La Plata. Van 23 Aug. 1937—1 Jan. 1938 64/65 kg Russische. *Maïs*: Tot Jan. 1937 2000 kg La Plata. *Lijnzaad*: Vanaf 1 Jan. 1938 per 1000 kg, tevoren per 1960 kg. De vroegere prijzen werden herleid op basis van 1000 kg.

GROOTHANDELSPRIJZEN VAN BELANGRIJKE VOEDINGS- EN GENOT...

Table with columns for GERST (Amer. No. 3), MAIS (Rotterdam per 2000 kg), ROGGE (74 kg Russische loco), TARWE (Rotterdam per 100 kg), BURMA RIJST (Loonzijn per cwt. f.o.b.), BOTER per kg, KAAS (Edammer Aikmaar), and EIEREN (Gem. not. Eiermijn Roermond). Rows include years from 1927 to 1937 and months from Mei to Dec.

Table with columns for JUTE (First Marks c.i.f. Londen), KATOEN (Midling Upland loco, Super Fine C.P. Oomra), AUSTRALISCHE WOL (Crossbred Colonial, Merino 64's Av.), JAPAN ZIJDE (13/14 Dernier), and RUBBER (Stand. Ribbed Smoked Sheets). Rows include years from 1927 to 1937 and months from Mei to Dec.

Table with columns for KOPER (Standaard loco Londen), LOOD (gem. prompt en lev. 3 maanden), TIN (Loco Londen), IJZER (Cleveland No. 3 franco Middlesb.), GIETRIJ-IJZER (Lux III), ZINK (gem. prompt en lev. 3 maanden), and ZILVER (cash Londen). Rows include years from 1927 to 1937 and months from Mei to Dec.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 8 Augustus 1938.

Activa.			
Binnenl. Wis- sels, Prom., enz. in disc.	Hfdbk. f 8.805.939,56 Bijbnk. " 94.102,26 Ag.sch. " 432.902,38	f	9.332.944,20
Papier o. h. Buitenl. in disconto	Idem eigen portef. f 4.950.000,—	"	4.950.000,—
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.	"	"	—
Beleeningen incl. vrsch. in rek.-crt. op onderp.	Hfdbk. f 269.501.441,96 ¹⁾ Bijbnk. " 3.020.140,58 Ag.sch. " 24.170.924,65	f	296.692.507,19
Op Effecten enz.	f 295.793.609,79 ¹⁾	"	295.793.609,79
Op Goederen en Ceel.	" 898.897,40	"	898.897,40
Voorschotten a. h. Rijk	"	"	—
Munt, Goud	f 108.287.535,—	"	108.287.535,—
Muntmat., Goud	" 1.372.539.898,82	"	1.372.539.898,82
	f 1.480.827.433,82	"	1.480.827.433,82
Munt, Zilver, enz.	" 20.528.267,65	"	20.528.267,65
Muntmat., Zilver.	"	"	—
	"	"	1.501.355.701,47 ²⁾
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds	" 43.558.504,49	"	43.558.504,49
Gebouwen en Meub. der Bank	" 4.580.000,—	"	4.580.000,—
Diverse rekeningen	" 7.383.185,49	"	7.383.185,49
Staat d. Nederl. (Wet v. 27/5 '32, S. No. 221)	" 8.905.871,61	"	8.905.871,61
	f 1.876.758.714,45	"	1.876.758.714,45
Passiva.			
Kapitaal	f 20.000.000,—	"	20.000.000,—
Reservefonds	" 4.860.787,51	"	4.860.787,51
Bijzondere reserve	" 7.102.179,67	"	7.102.179,67
Pensioenfonds	" 11.847.375,60	"	11.847.375,60
Bankbiljetten in omloop	" 921.147.930,—	"	921.147.930,—
Bankassignatiën in omloop	" 5.477,52	"	5.477,52
Rek.-Cour. { Het Rijk f 182.697.959,44 saldo's: { Anderen " 727.128.716,13	"	"	909.826.675,57
Diverse rekeningen	" 1.968.288,58	"	1.968.288,58
	f 1.876.758.714,45	"	1.876.758.714,45
Beschikbaar metaalsaldo	f 769.097.639,10	"	769.097.639,10
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is	" 1.922.744.098,—	"	1.922.744.098,—
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht	"	"	—

¹⁾ Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99) f 63.247.800,—
²⁾ Waarvan in het buitenland " 173.944.436,62

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud		Circulatie	Andere opeschb. schulden	Beschikk. Metaal-saldo	Dek-kings perc.
	Munt	Muntmat.				
8 Aug. '38	108288	1.372.540	921.148	909.832	769.098	81,9
1 " '38	110058	1.370.785	949.375	907.558	757.976	80
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekeningen ¹⁾
8 Aug. 1938	9.333	—	296.693	4.950	7.383
1 " 1938	8.329	—	324.767	4.950	6.924
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509

¹⁾ Onder de activa.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeschb. schulden	Beschikk. metaal-saldo
6 Aug. '38 ²⁾	137.520	—	194.460	67.270	32.828
30 Juli '38 ²⁾	137.630	—	188.680	71.140	33.702
9 Juli 1938	116.886	19.970	192.881	57.951	36.523
2 " 1938	116.886	20.358	187.578	62.444	37.235
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842

Data	Wissels, buiten N.-Ind. betaal.	Dis-conto's	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Dek-kings-percentage
6 Aug. '38 ²⁾	3.010	76.620	57.300	53	53
30 Juli '38 ²⁾	2.760	73.930	58.180	53	53
9 Juli 1938	2.621	14.979	46.381	46.070	55
2 " 1938	2.707	14.618	47.969	45.505	55
25 Juli 1914	6.395	7.259	75.541	2.228	44

¹⁾ Sluitpost activa. ²⁾ Cijfers telegrafisch ontvangen.

BANK VAN ENGELAND.

Data	Metaal	Bankbilj. in circulatie	Bankbilj. in Banking Departm.	Other Securities	
				Disc. and Advances	Securities
3 Aug. 1938	327.512	497.783	28.629	9.607	21.781
27 Juli 1938	327.482	493.312	33.100	9.476	21.269
22 Juli 1914	40.164	—	29.317	—	33.633

Data	Gov. Sec.	Public Depos.	Other Deposits		Reserve	Dek-kings-perc. ¹⁾
			Bankers	Other Accounts		
3 Aug. '38	114.671	9.490	113.424	34.741	29.729	18,8
27 Juli '38	115.761	11.187	116.356	35.051	34.170	21,0
22 Juli '14	11.005	14.736	—	42.185	29.297	52

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

BANK VAN FRANKRIJK.

Data	Goud	Zilver	Te goed in het buitenl.	Wissels	Waarv. op het buitenl.	Beleeningen	Renteloos voorschot a. d. Staat
28 Juli '38	55.808	421	22	8.243	761	4.168	43.334
21 " '38	55.808	419	26	7.022	761	4.442	43.334
23 Juli '14	4.104	640	—	1.541	8	769	—

Data	Bons v. d. zelfst. amort. k.	Diver-sen ¹⁾	Circulatie	Rekg. Courant		
				Staat	Zelfst. amort. k.	Particulieren
28 Juli '38	5.574	2.862	101.117	469	2.667	14.207
21 " '38	5.574	2.705	99.880	765	2.624	14.067
23 Juli '14	—	—	5.912	401	—	943

¹⁾ Sluitpost activa.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Data	Goud	Daarvan bij buitenl. circ. banken ¹⁾	Devisen als goud-dekking geldende	Andere wissels en cheques	Beleeningen
31 Juli 1938	70,8	20,3	5,2	6.246,9	48,5
23 " 1938	70,8	20,3	5,4	5.525,6	34,5
30 Juli 1914	1.356,9	—	—	750,9	50,2

Data	Effec-ten	Diverse Activa ²⁾	Circulatie	Rekg.-Crt.	Diverse Passiva
31 Juli 1938	548,8	1.149,1	6.649,6	919,8	286,8
23 " 1938	548,5	1.147,7	5.973,0	932,1	278,1
30 Juli 1914	330,8	200,4	1.890,9	944,—	40,0

¹⁾ Onbelast. ²⁾ w.o. Rentenbankscheine 31, 23 Juli, resp. 9, 22 mill.

NATIONALE BANK VAN BELGIË (in Belga's).

Data	Goud	Munt en metaal	Munt en diversen	Buitenlandsche deviezen en goudwaarden	Binnen- en buitenlandse wissels	Beleeningen op Belgische Staatsfondsen	Voorschot aan de Staat	Overheids-fondsen	Rekg. Crt.	
									Circulatie	Schatkist
28/7 ..	2.954	47	817	346	52	147	228	4.205	16	284
18/7 ..	2.923	46	817	363	58	150	228	4.168	16	315

FEDERAL RESERVE BANKS.

Data	Goudvoorraad		„Other cash“ ²⁾	Wissels	
	Totaal bedrag	Goud-certificaten ¹⁾		In her-disc. v. d. member banks	In de open markt gekocht
27 Juli '38	10.642,5	10.633,4	421,2	7,3	0,5
20 " '38	10.643,4	10.633,4	407,0	7,6	0,5

Data	Belegd in U. S. Gov. Sec.	F. R. Notes in circulatie	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dek-kings-perc. ³⁾	Algem. Dek-kings-perc. ⁴⁾
27 Juli '38	2.564,0	4.109,6	9.302,9	133,8	82,5	—
20 " '38	2.564,0	4.124,1	9.279,3	133,8	82,4	—

¹⁾ Deze certificaten werden door de Schatkist aan de Reserve Banken gegeven voor de overname van het goud, toen de \$ op 31 Jan. '34 van 100 op 59,06 cents werd gedevalueerd.²⁾ „Other Cash“ does not include Federal Reserve Notes or a Bank's own Federal Reserve bank notes.³⁾ Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opeeschbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. ⁴⁾ Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Data	Aantal leening.	Dis-conto's en beleen.	Beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
20 Juli '38	11	8.208	12.410	6.709	27.030	5.208
13 " '38	7	8.231	12.237	6.737	26.962	5.209

De posten van De Ned. Bank, de Javasche Bank en de Bank of England zijn in duizenden, alle overige posten in miljoenen van de betreffende valuta.